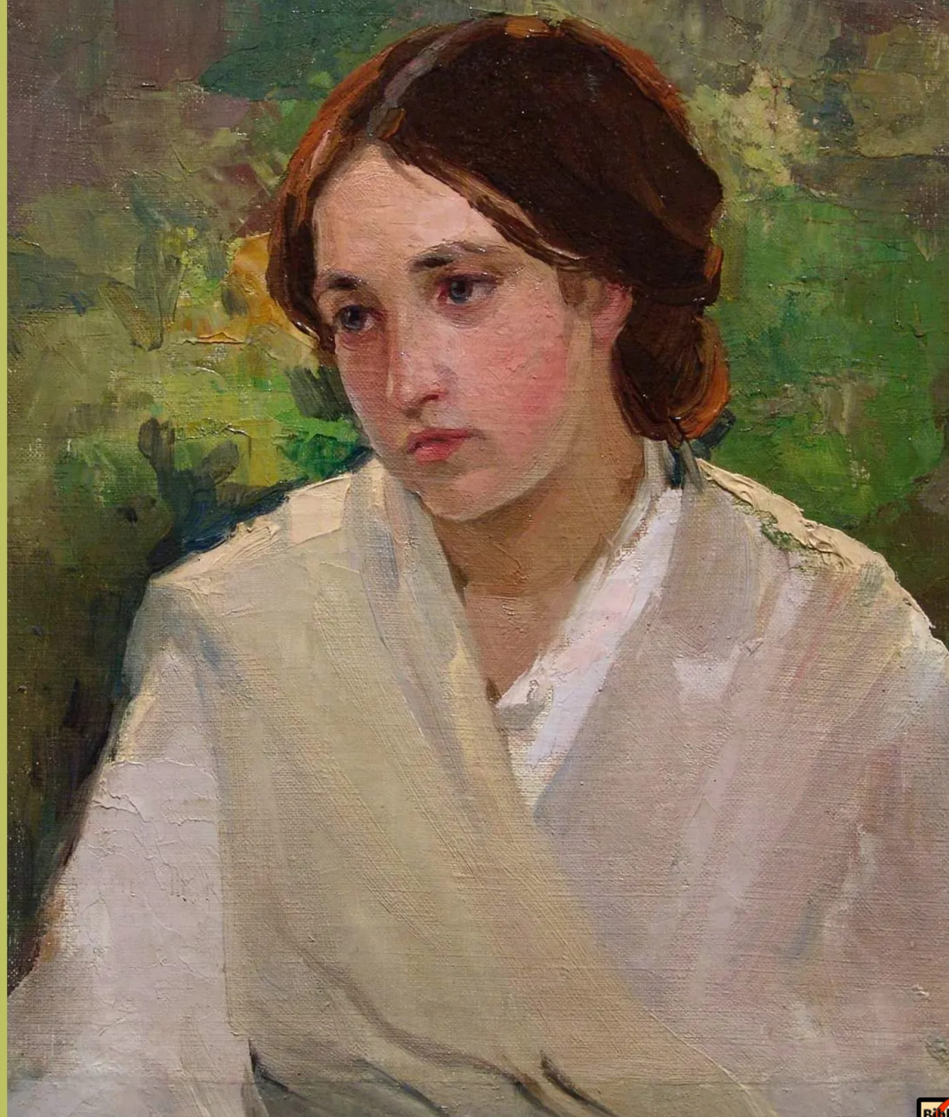
Fjodor Dostojevskij

Krotkaja

Bibliotek 1800

Fjodor Dostojevskij

Krotkaja

En fantastisk fortælling

eBibliotek 1800

2025

Ophavsret og brugsbetingelser

Copyright and conditions of use

Dagbladet Politikens forbemærkning

"Krotkaja" betyder den blide, godmodige. Denne novelle er blevet offentliggjort i *En Skribents Dagbog*, som Dostojevskij var redaktør af. I nogle linjer, som står foran den del af fortalen, som gengives her, beder Dostojevskij sine læsere undskylde, at han fylder et helt nummer med denne fortælling i stedet for med det sædvanlige indhold af avisen. Han tilføjer, at tanken om Krotkaja har optaget ham ganske og at han har tilbragt hele måneden med at skrive den.

2. november 1885.

Forfatterens indledning

Først nogle ord om denne fortælling.

Jeg har kaldt den fantastisk, men jeg betragter den som virkelig i højeste grad. Alene formen er fantastisk, og jeg synes, det er nødvendigt, først at forklare hvorfor.

Det er ikke en fortælling, det er heller ikke almindelige optegnelser. Tænk Dem en mand overfor liget af sin kone, liggende på et bord. Det er nogle timer, efter at hun har dræbt sig selv ved at springe ud af vinduet. Manden er i voldsomt sindsoprør og har endnu ikke kunnet samle sine tanker. Han går op og ned i værelset og forsøger at klare sig begivenheden, "at koncentrere sine tanker på et bestemt punkt". Han er en uhelbredelig hypokonder, af dem, som tænker højt. Derfor taler han til sig selv, fortæller sig selv hele hændelsen og prøver på at forklare sig det. Trods den tilsyneladende sunde sans, der er i hans ord, modsiger han ofte sig selv i sin logik og i sine følelser. Han både retfærdiggør sig selv og anklager sin kone; han fortaber sig i forklaringer, og man mærker tankens og hjertets hårdhed, samtidig med en dyb følelse. Lidt efter lidt opklares sagen virkelig for ham og det lykkedes for ham "at koncentrere sin tanke på et bestemt punkt". Den række erindringer, han kalder frem, fører ham til sidst uigenkaldeligt til sandheden, denne sandhed, som løfter hans ånd og hans hjerte. Til sidst er endogså tonen i fortællingen ganske forskellig fra den uorden, som var der i begyndelsen. Sandheden går op for den ulykkelige, klar og nøjagtig, i det mindste i hans øjne.

Se det er sagen. Fortællingen, som er uregelmæssig og forvirret, strækker sig, som man let vil forstå, over flere timer. Han henvender sig snart til sig selv, snart til en eller anden usynlig tilhører eller til en dommer. Således går sagen virkelig til. Hvis en stenograf havde kunnet høre på denne mand og nedskrive alt, hvad han sagde, ville fortællingen måske have været ujævnere, mindre bearbejdet end jeg giver den, men det er min mening, at den psykologiske orden ville være blevet den samme. Rent fantastisk er det nemlig, når jeg fremstiller iagttagelser som gengivet med stenografisk nøjagtighed; iagttagelser som er ordnet af mig i denne fortælling. På en måde er denne fremgangsmåde ikke ny i kunsten. Victor Hugo har f. eks. i sit mesterværk *En Dødsdømts sidste Dag* anvendt næsten samme fremgangsmåde. Han har ikke indført nogen stenograf, mon han har tilladt sig en endnu større urimelighed ved at antage, at den dødsdømte har lejlighed til at nedskrive de indtryk, han har på sin sidste dag, lige til den sidste time, ja endogså til sit sidste minut. Men hvis Victor Hugo ikke i forvejen har indført en så fantastisk formodning, ville dette arbejde, som er det mest realistiske, det mest ligefremme af alle, han har givet os, slet ikke være til.

I

Nu, så længe hun endnu er her, kan det endda gå an. Jeg går hen til hende og ser på hende hvert øjeblik. Men i morgen? I morgen kommer de efter hende, og hvad skal jeg så gøre ganske alene? Hun er her endnu, i dette værelse, hun ligger på bordet. I morgen vil ligkisten være færdig, en hvid kiste ... hvid ... *gros de Naples* ... Nå, det kan forresten være det samme ... Jeg går, går uafladeligt ... jeg vil klare det. Nu har jeg allerede i seks timer haft den faste beslutning, og jeg kan alligevel ikke koncentrere mine tanker på et eneste punkt. Men jeg bliver ved, bliver ved at gå fremad, stadig fremad ... Hvordan er det nu egentlig gået for sig? Det er bedst at gå frem i orden. Jeg er ingen romanforfatter, mine herrer, det ser De nok, men hvad gør det til sagen? Jeg vil fortælle det alt sammen, sådan som jeg har opfattet det ... O ja, jeg har opfattet det rigtigt, alt for rigtigt, det er min ulykke!

Nå ... altså, hvis De vil vide det, det vil sige, jeg begynder med begyndelsen, hun kom simpelthen for at pantsætte nogle genstande hos mig for at indrykke en annonce i *Golos*, hvori hun meddelte, at en lærerinde søgte plads, hun ville rejse ud af landet, om det ønskedes, og ville også give timer hjemme osv. osv. Det var lige i begyndelsen. Jeg så hende såmænd knap, hun kom ligesom alle de andre, og bar sig ad ligesom alle de andre. Senere lagde jeg mærke til hende. Hun var spinkel, blond, lidt over middelhøjde. Hun lod til at genere sig over for mig, det var, ligesom hun skammede sig; jeg tror egentlig, hun var sådan over for alle dem, hun ikke kendte. Hun lagde ganske vist ikke

heller mærke til mig; hun betragtede mig ikke som en mand, men som en ågerkarl. Så snart hun havde fået pengene, gik hun. Sagde aldrig noget. De andre snakker, tinger, plager for at få mere; men hun ikke … det jeg gav hende … men jeg synes jeg vrøvler … Å ja! det var de panter, som først vakte min opmærksomhed. Ørenringe, sølvforgyldte, en simpel lille medaljon. Det var alt sammen ikke tyve kopek værd. Hun vidste det godt, men det var tydeligt at se på hendes mine, hvor dyrebare de ting var for hende, det var også hele hendes arv efter hendes forældre, det fik jeg senere at vide. En eneste gang tillod jeg mig at smile, da jeg så, hvad hun bragte. Det vil sige … ser De, jeg gør det ellers aldrig, over for mine kunder har jeg altid de fineste manerer; få ord, høflig, streng, streng, streng og altid streng …

Men engang vovede hun at bringe resterne (det var bogstavelig talt *resterne* som jeg siger), resterne af en trøje af kaninskind – jeg kunne ikke bare mig og tillod mig at komme med en spøg … Men du gode Gud, hvor hun blev rød! Hendes øjne er blå, store, tankefulde, hvor de skød lyn! Og ikke et ord! Hun tog sin pjalt og gik sin vej. Så var det egentlig først, jeg lagde mærke til hende, og jeg gav mig til at tænke lidt over det hele … det vil sige, netop sådan lidt anderledes end ellers … Ja, jeg husker endnu et indtryk, … det vil sige, om De vil, et ejendommeligt indtryk, som en syntese af alt: hun var uhyre ung, så ung, at man knap ville have antaget hende for fjorten år. Hun var dog seksten på tre måneder nær. Det var forresten ikke det, jeg ville sige, det er ikke dét, det kommer an på.

Hun kom igen dagen efter.

Jeg har senere fået at vide, at hun havde været med trøjen hos Dobronravoff og hos Mozer, men de tager kun mod guld, de ikke så meget som så på den. Jeg tog engang mod en kamé af hende, som næsten ikke var noget værd; bagefter, da jeg tænkte på det, var jeg selv forbavset over det, jeg plejer heller ikke at tage mod andet end ting, som er sikre, guld og sølvsager, og af hende tog jeg en kamé. Hvorfor? Det var anden gang, jeg lagde særlig mærke til hende, det husker jeg nok.

Næste gang, det vil sige, da hun kom tilbage fra Mozer, bragte hun mig et cigaretui af rav, en raritet, som måske for en amatør kunne have haft nogen værdi, men som ingen ting var værd for mig, for i min forretning går kun guld. Da det var efter den uheldige historie med trøjen, tog jeg strengt imod hende.

Min strenghed består kun i, at jeg tager koldt imod folk. Men da jeg gav hende de to rubler, kunne jeg dog ikke dy mig for at sige til hende i en irriteret tone: "Det er kun, fordi det er *Dem*, Mozer ville ikke tage imod den slags sager." Og jeg lagde særlig eftertryk på ordet *Dem*, netop som om jeg mente noget særligt. Jeg var ondskabsfuld. Da hun hørte det, rødmede hun igen, men hun sagde ingenting, hun kastede heller ikke pengene, men gik med dem. – Sådan er det, når man er i nød. – Hvor hun var blevet rød. Jeg forstod, at jeg havde såret hende. Og da hun gik ud, spurgte jeg pludselig mig selv: "Mon virkelig den triumf på hendes bekostning er to rubler værd?" Ha, ha, ha! Jeg husker så godt, at jeg netop henvendte det spørgsmål til mig selv. "Mon det virkelig er så meget værd? Mon det virkelig er så meget værd?" Og jeg lo og kom til det resultat, at det nok var de penge værd. Jeg var meget lystig. Men dengang handlede jeg ikke under indskydelse af nogen slet følelse; jeg gjorde alt med

vilje, med overlæg; jeg ville sætte hende på prøve, for der vedblev at komme ny tanker om hende i min hjerne. Det var tredje gang, jeg om hende havde ganske specielle ideer.

Nå, og det var fra det øjeblik at det begyndte. Jeg skaffede mig øjeblikkelig underretning om hendes liv, om hendes stilling, og jeg ventede med utålmodighed hendes næste besøg.

Jeg havde en forudfølelse af, at hun snart ville komme igen. Hun kom virkelig også, og jeg tiltalte hende denne gang med høflighed og elskværdighed. Jeg har fået en god opdragelse og støder ikke an mod formen ... Hum ... Det gik op for mig dengang, at hun var god og blid. De, som er gode og blide, står ikke længe imod, og skønt de ikke gerne åbner deres hjerter for én, så er det dem umuligt at undgå en samtale. De svarer ikke med mange ord, men de svarer dog alligevel, og jo videre man går overfor dem, jo mere får man, hvis men ikke for hurtigt bliver træt. Men De forstår vel nok, at denne gang fortalte hun mig ingenting. Det var først bagefter, at jeg fik historien om *Golos* og alt det øvrige at vide. På denne tid averterede hun af al kraft i aviserne efter en plads. Først naturligvis var det ligefrem: "en lærerinde ... som også var villig til at tage på landet; man skulle sende billet ind med angivelse af betingelserne", senere: "en lærerinde, som vil påtage sig hvad som helst, vil give timer, eller være selskabsdame, vil bestyre huset, passe syge, påtage sig syarbejde, etc. etc." Kort sagt, alt hvad man plejer at sige i den slags tilfælde. Hun søgte ikke efter alle disse bestillinger på engang, men i hvert nyt avertissement var tonen mere presseret, og til sidst søgte hun i fortvivlelse kun "arbejde for føden". Men nej, hun fik ingen plads.

Så bestemmer jeg mig da til at prøve hende endnu engang. Jeg tager pludselig *Golos* for den dag og viser hende et avertissement: "En ung pige, forældreløs, søger en plads som lærerinde for småbørn, helst hos en ældre enkemand. Kan også hjælpe til i huset."

"De ser, det er et avertissement fra i morges, og i aften vil vedkommende sikkert få plads. Sådan må man avertere."

Hun blev igen rød, og hendes øjne lynede igen; hun vendte sig om og gik.

Det syntes jeg godt om. For øvrigt var jeg allerede vis på hende, og jeg havde ikke mere noget at frygte, ingen ville tage imod hendes cigarfutteraler, og desuden havde hun ikke flere cigarfutteraler. Den tredje dag kom hun igen ganske bleg og forfærdet. Jeg begreb, at der var passeret noget hos hende, og det var der også. Jeg skal straks sige Dem, hvad der var hændt; nu vil jeg bare fortælle, hvordan jeg pludselig viste mig *chic*, og hvordan jeg spillede forsyn. Det var en idé, som jeg ganske pludselig fik. Sådan gik det til:

Hun bragte et billede af den hellige jomfru (hun *bestemte* sig til at bringe det) ... Å ... hør nu! ... hør nu! Nu begynder det, for hidtil har jeg dog ikke gjort andet end vrøvle ... Men jeg vil huske det alt sammen, hver en lille bagatel, hvert et ubetydeligt træk.

Jeg vil hele tiden koncentrere mine tanker, og jeg kan ikke komme ud af det ... å, hør nu de små bagateller ... de ubetydelige træk.

Billedet af den hellige jomfru ... Den hellige jomfru med Jesusbarnet; et familiebillede, gammelt, med en sølvforgyldt ramme. – "Det er – det er seks rubler værd." Jeg ser, at hun

sætter stor pris på billedet. Hun pantsætter det hele. Rammen og alle ornamenterne. Jeg siger så til hende: "De skulle hellere kun pantsætte indfatningen; De kan gerne tage billedet tilbage; det går an uden det."

"Er det forbudt?"

"Nej, det er ikke forbudt, men måske De selv ..."

"Nå, ja så tag det af."

"Hør lidt, jeg vil ikke tage det ud; jeg vil sætte det der sammen med mine egne" – siger jeg så, efter at jeg har betænkt mig lidt – "under lampen her under helgenbillederne (den lampe brændte altid, lige siden jeg havde indrettet mit lånekontor) og tag så for det hele ti rubler."

"Jeg behøver ikke ti rubler; giv mig fem, jeg kommer sikkert og løser det ind igen."

"De vil altså ikke have ti rubler? Billedet er godt det værd," sagde jeg, da jeg igen mærkede at hendes øjne begyndte at lyne. Hun svarede ikke. Jeg gav hende fem rubler.

"Man skal aldrig foragte nogen ... Jeg har selv engang været i en kritisk stilling, værre endnu, og hvis De nu ser mig i en sådan forretning ... Ja efter alt hvad jeg har gået igennem, så ..."

"De hævner Dem på samfundet! ikke sandt?" afbrød hun mig pludselig med et smil, som på en gang var meget ironisk og meget naivt (det var ganske ligetil forresten, for da hun aldeles ikke nærede nogen særlig interesse for mig, kunne hendes ord ikke opfattes som en fornærmelse). "Åhå," tænkte jeg, "sådan er hun altså, det er en kvinde med karakter, hun er emanciperet."

"Ser De," vedblev jeg, halvt spøgende og halvt alvorlig. "Jeg er en fraktion af den fraktion af et væsen, som vil gøre ondt og som gør godt."

Hun så pludselig på mig med en opmærksomhed, hvori der også var megen barnlig nysgerrighed:

"Vent lidt; hvad er det for en tanke? Hvor har De den fra? Jeg har hørt det et eller andet sted ..."

"Grund ikke over det. Det er Mefistofeles som præsenterer sig for Faust med de ord. Har De læst Faust?"

"Ja ... men ikke rigtig opmærksomt."

"Det vil sige, De har ikke læst den. De må læse den. Jeg ser endnu en ironisk fold på Deres læber; tro blot ikke, at jeg er så smagløs, at jeg vil rense min rolle som ågerkarl ved at udgive mig for en Mefistofeles. En ågerkarl er en ågerkarl, det er en bekendt sag."

"De er en underlig én ... Jeg mente ikke ..."

Hun var lige ved at sige, at hun ikke ventede at finde en belæst mand i mig. Men hun sagde det ikke, og jeg forstod, at hun tænkte det. Jeg beskæftigede hendes tanker meget.

"Ser De," sagde jeg, "der findes ikke den forretning, hvor man ikke kan gøre godt. Jeg taler naturligvis ikke om mig selv. Jeg antager i grunden ikke, at jeg gør andet end ondt, men ..."

"Ganske vist kan man gøre godt i enhver stilling," svarede hun ivrigt, idet hun forsøgte at gennemtrænge mig med sit blik, "ja, i enhver stilling."

Å, jeg husker det, jeg husker det alt sammen! Og det vil jeg sige, hun havde den ungdom, den fortryllende ungdom, som når den udtrykker en klog, dybsindig tanke overstråler ansigtet med et glimt af overbevisning, både naivt og oprigtigt, som om det ville sige: Se dog hvor jeg forstnar og trænger ind i alt i dette øjeblik, og man kan ikke sige, at det er lapseri, som hos os, det er den pris, som den selv sætter på tanken, den agtelse den har

for denne idé, den oprigtighed i opfattelsen, når den mener, at man skal respektere denne tanke i samme grad. Du hellige oprigtighed, det er ved den I har jeres største magt. Og i hvilken uhyre grad var hun ikke i besiddelse af den.

Jeg husker det så tydeligt, ak, jeg har ingenting glemt. Da hun gik ud, var mit parti taget. Samme dag skaffede jeg mig de sidste oplysninger om hende, og jeg kendte nu hele hendes liv. Om hendes fortid fik jeg underretning af Lukeria, som havde tjent i hendes familie, og som jeg kort i forvejen havde sat mig i forbindelse med. Hele hendes liv havde været så sørgeligt, at jeg ikke begriber, hvordan hun havde kunnet beholde kraft til at le, evner til at have interesse og vise nysgerrighed, som da jeg talte om Mefistofeles. Men den ungdom! – Det var netop det, jeg dengang tænkte med stolthed og glæde, for jeg syntes det tydede på sjælsadel, at hun, skønt hun var på afgrundens rand, dog fik glans i øjnene ved den blotte tanke om Goethe. Ungdommen er altid ædelmodig, om den end er uheldig. Men det var ikke om den, jeg skulle tale. Det vigtigste er, at jeg altså allerede dengang betragtede hende som min, at jeg ikke tvivlede om min magt, og det giver altid en overnaturlig magt, når man ikke tvivler, det ved De nok.

Men hvad nu? Hvis jeg bliver således ved, kommer jeg aldrig til at kunne samle mine tanker … rask, å min Gud, jeg må skynde mig! Jeg snakker mig aldeles i vildrede, og kommer slet ikke til det, jeg ville sige!

II

Det, jeg har fået at vide af hendes historie, kan jeg samle i få ord.

Hendes forældre var døde for længe siden, tre år før; hun kom til at bo hos sine tanter, som førte et temmelig uregelmæssigt liv, for ikke at sige noget værre. Den ene var enke med en stor familie (seks børn, det ene mindre end det andet), den anden var ugift og en dårlig person. Det var de forresten begge to. Hendes fader, han havde haft en ansættelse som simpel assistent og var kun personligt adelig som følge af sin stilling, men hans familie var borgerlig, og det passede mig også godt; jeg hørte til en fornemmere klasse i samfundet.

Jeg var ekskaptajn i et regiment med smuk uniform, min familie var adelig, uafhængig etc. Hvad min pantelånerforretning angår, så havde tanterne i alt fald ingen grund til at betragte den med ugunstige øjne. Tre års slaveri hos tanterne! Og hun havde dog fået lejlighed til at tage sin eksamen. Det viser i det mindste, at hun havde noble, ophøjede tilbøjeligheder. Og hvorfor ville jeg egentlig gifte mig? Men der er slet ikke tale om mig, det er ikke dét, det handler om. Hun læste med tantens børn, stoppede tøjet og vaskede endog gulvet trods sit svage bryst. De slog hende, de bebrejdede hende hver bid, hun puttede i munden; og til sidst gjorde de gamle forsøg på at få hende solgt. Uha! Jeg springer de væmmelige småomstændigheder over, hun fortalte mig det alt sammen bagefter. En rig urtekræmmer i nabolaget sad og holdt øje med alt dette. Det var nu ingen simpel urtekræmmer, han havde to

butikker. Han havde allerede begravet to koner, og nu søgte han sig den tredje, og troede, han havde fundet hende: Hun er blid og vant til at lide nød, hun passer til at være moder for mine børn, sagde han, for han havde børn. Han gjorde kur til hende og gjorde indledende skridt hos tanterne, og så var han 50 år. Hun blev rædselsslagen. Det var netop på den tid, hun begyndte at gå til mig for at skaffe de nødvendige penge til at avertere i *Golos*. Hun bad sine tanter om betænkningstid, og de tilstod hende det, naturligvis meget kort tid. Men de pinte hende, de tudede hende uafladeligt ørerne fulde med den gamle sang: Vi har ikke brød til os selv, vi kan ikke påtage os at føde én til. Jeg kendte i forvejen alle disse omstændigheder, men det var først den omtalte morgen, jeg bestemte mig. Om aftenen bringer urtekræmmeren for 50 kopek bonbons. Hun sad og talte med ham. Jeg kaldte Lukeria ud fra køkkenet, og bad hende hviske ganske sagte til hende, at jeg ventede på hende ude ved døren, og jeg havde noget meget vigtigt at meddele hende. Jeg var meget tilfreds med mig selv. I det hele taget var jeg den dag ganske forskrækkelig tilfreds med mig selv. Nede i porten, mens Lukeria stod og hørte på det, gjorde jeg hende den erklæring (hun var allerede forbavset over, at jeg havde sendt bud efter hende), at jeg havde den ære og den glæde … kort sagt, for at forklare hende min handlemåde, og for at hun ikke skulle blive forbavset over denne parlamentering i en port, sagde jeg: "De har at gøre med en mand, der har reelle hensigter, og som ved, hvordan De har det", og jeg løj ikke, jeg havde reelle hensigter. Men lad os nu ikke tale om det. Min anmodning blev fremsat i udtryk, der passede sig en dannet mand, men den var også original, en meget vigtig ting. Nå, hvorfor skal jeg ikke

tilstå det? Jeg vil være retfærdig mod mig selv, og det er jeg også, jeg bør se sagen fra alle sider, og det gør jeg! Det har bagefter været mig en nydelse at huske på dette, skønt det er dumt: Jeg tilstod hende altså rent ud, uden at skamme mig, at jeg ikke havde mange talenter og en ganske almindelig forstand, at jeg ikke var videre rar – at jeg var en *godtkøbsegoist* (jeg husker så godt det ord, jeg havde fundet på det undervejs og var rigtig godt fornøjet med det) og at jeg måske havde mange ubehagelige sider, hvordan man så tog mig. Alt dette sagde jeg med en slags stolthed, sådan som man siger den slags ting. Det kunne naturligvis ikke falde mig ind at give mig til at opremse mine gode egenskaber efter at jeg havde nævnt mine fejl og f. eks. sige: "Ganske vist har jeg ikke den og den dyd, men jeg har i det mindste den og den." Jeg så, at hun var meget bange, men jeg skånede hende ikke; tværtimod, jo mere jeg så, hun skælvede, jo mere bestemt blev jeg ved. Jeg sagde hende lige ud, at hun ikke ville risikere at sulte, men at hun heller ikke måtte gøre regning på elegante toiletter, på selskaber, på teatre eller baller, ja måske senere, når jeg havde opnået, hvad jeg ville. Den streng tone, jeg talte i, rev mig selv hen; jeg tilføjede, ligesom tilfældigt, at hvis jeg havde indladt mig på den pantelåner-forretning, så var det under ganske særegne omstændigheder og med et ganske særligt mål for øje. Jeg havde ret til at tale således: de særegne omstændigheder og målet eksisterede virkelig.

Hør lidt, mine herrer! Jeg har hele mit liv mere end nogen afskyet pantelåner-forretningen, men skønt det er latterligt at tale hemmelighedsfuldt til sig selv, er det dog sandt, at jeg hævnede mig på samfundet. Det er sandt! sandt! sandt! Så

sandt, at hun den morgen, hun gjorde nar ad mig, idet hun sagde, at jeg hævnede mig på samfundet, var det uretfærdigt af hende. Ser De, hvis jeg den dag lige ud havde svaret hende: "Nå, ja, jeg hævner mig på samfundet", så ville hun have lét af mig, som hun gjorde en anden morgen, og det ville have været meget latterligt. Men således er man i stand til at ophidse sin indbildningskraft ved hjælp af ubestemte hentydninger, når man udslynger en hemmelighedsfuld sætning. Forresten var jeg dengang ikke mere bange. Jeg vidste godt, at den tykke urtekræmmer i hvert fald i hendes øjne måtte være mere foragtelig end jeg, og at jeg der i porten måtte forekomme hende som en frelser; jeg vidste det selv. Å lumpenheder! man har dog som oftest en følelse af det! ... Og når alt kom til alt, var det da virkelig en lumpenhed? Hvordan skulle man dømme en mand i et sådant tilfælde? Elskede jeg hende ikke allerede dengang?

Vent lidt! Jeg mælede naturligvis ikke et ord om mine velgerninger, tværtimod – å tværtimod! "Det er mig, som står i gæld til Dem og ikke De til mig." Det sagde jeg ganske højt, jeg kunne ikke lade være. Ja, det var måske dumt, for jeg så hende rynke øjenbrynene. Men jeg havde dog vundet spillet! Vent lidt! ... Siden jeg skal rode op i alt dette snavs, er der en sidste sjofelhed, som jeg må huske på; jeg stod ret op og ned ved den dør, og blodet steg mig som en damp til hovedet. "Du er stor, velvoksen, velopdragen og kort sagt, uden praleri, du har et ganske kønt ansigt."

Ja, se alt det fo'r mig sådan gennem hovedet ... Hun svarede mig naturligvis på stedet i selve porten *Ja*. Men ... Men jeg må dog sige, at hun betænkte sig temmelig længe, inden hun sagde

dette Ja. Hun var så eftertænksom, så eftertænksom, at jeg fik tid til at sige: "Nå, vil De?" og jeg kunne ikke engang lade være at sige det med et vist flot slag: "Vil De eller ej?" med en betoning på *ej*, som jeg fandt var flot.

"Vent lidt," sagde hun, "jeg tænker over det."

Hendes søde lille ansigt var så alvorligt, så alvorligt at man kunne læse hendes tanker. Og jeg følte mig yderlig stødt: "Er det virkelig muligt," tænkte jeg, "at hun vakler mellem mig og urtekræmmeren?" Å, dengang forstod jeg det ikke endnu! Jeg forstod ingenting, aldeles ingenting! Og lige til den dag i dag har jeg ikke forstået noget! Jeg husker, at da jeg gik min vej, løb Lukeria efter mig og sagde rask til mig: "Gud lønne Dem, min herre, fordi De tager vor kære frøken, men sig det endelig ikke til hende, hun er så stolt."

Stolt – nå lad gå – jeg holder just af de stolte småpiger, de stolte er især værd at erobre, når man er vis på, at man kan erobre dem, ikke sandt! Å lumpenhed! Å mandfolkenes ubehændighed! Hvor jeg dog var fornøjet med mig selv. Tænk Dem bare, at mens hun stod og betænkte sig i porten inden hun gav mig sit Ja, tænk Dem blot, så læste jeg med forundring i hendes ansigt den tanke: "Hvis jeg kun har ulykker at vente mig fra begge sider, hvorfor monstro jeg da ikke vælger den tykke urtekræmmer for at han, når han er drukken, skal prygle mig til døde."

Og hvorfor skulle hun ikke tænke således.

Ja, og nu forstår jeg aldeles ingenting! Jeg har lige sagt, at hun godt kunne have den tanke. Hvilken af disse ulykker ville mon være værst? Hvad ville vel være værst: at tage købmanden eller Goethes ågerkarl? Ja, det var spørgsmålet! ... Hvilket

spørgsmål? Og du forstår ikke endnu det, ulykkelige, skønt svaret ligger på bordet foran dig. Men endnu engang; jeg for min part, jeg blæser ad det … hvad bryder jeg – jeg mig om det? Og *har* jeg i det hele taget nogen skyld i det? Ja eller nej?

Jeg kan ikke svare. Jeg vil hellere lægge mig, jeg har ondt i hovedet.

III

Jeg har ikke sovet. Hvordan skulle jeg også have kunnet sove? Blodet banker i mine tindinger, som de skulle sprænges. Jeg vil igen fordybe mig i den elendighed. Hvilken dynge skarn! ... Hvilken elendighed jeg dog trak hende op af! ... Hun måtte dog forstå det og dømme min handling efter dens rette værd! ... Der var flere betragtninger, som tilskyndede mig til hint giftermål: Jeg betænkte for eksempel, at jeg var en og fyrre år gammel, og hun var seksten. Tanken om denne ulighed var mig ganske henrivende. Det var yndigt, aldeles yndigt.

Jeg ønskede imidlertid at gøre bryllup på engelsk manér, med kun to vidner, Lukeria skulle være det ene, og så straks gå ind i en jernbanevogn for måske at rejse til Moskva, hvor jeg netop havde noget at gøre, og hvor jeg så ville være blevet to uger. Det ville hun imidlertid ikke have, og jeg var nødt til at gøre visit hos hendes tanter og té mig, som det var de kære slægtninge, der skænkede hende bort. Ja, jeg måtte såmænd give hver af de stykker en gave til hundrede rubler, og jeg måtte såmænd love mere endnu, uden at snakke til hende om det, for ikke at ydmyge hende ved alle disse sjofle småting. Tanterne var det bare honning. Så snakkede de om medgiften. Hun havde ingenting, bogstaveligt talt næsten ingenting, og hun ville ikke tage noget med sig af deres. Jeg fik hende da endelig til at begribe, at det var umuligt at hun aldeles ingen medgift havde, og medgiften var det så mig som gav hende, det kunne jeg gøre! Nå – men det var ikke mig, jeg skulle tale om ... Jeg fik hende da til at gå ind på flere af mine ideer, så at hun i det mindste

kunne, vide besked. Jeg tror endog, jeg skyndte mig for meget. Det vigtigste er, at hun lige fra begyndelsen, trods sit tilbageholdne væsen, var fuld af opmærksomhed og kærlighed overfor mig, kom mig altid venligt i møde, og fortalte mig, henrykt og stammende, med uskyldighedens yndige usikkerhed, om sin barndom, sin ungdom, om hendes fædrenehjem, småhistorier om hendes forældre. Jeg slog koldt vand på al hendes begejstring. Det var nu min idé. Jeg modtog hendes henrykkelse med tavshed. Naturligvis med velvillig tavshed … men hun begreb hurtigt den forskel, som skilte os, og den gåde, som var ved mig. Og jeg gjorde alt muligt for at få hende til at tro, at jeg var en gåde! Det var bare for at skabe mig som gåde, at jeg gjorde alle de dumheder! Først strengheden. Det var med min strenge mine, jeg førte hende ind i mit hus. Undervejs opgjorde jeg mig et helt system i min henrykkelse. Jeg fik ideen til dette system ganske alene. Og jeg kunne ikke gøre andet, denne handlemåde blev mig indgivet af en uimodståelig magt. Hvorfor skulle jeg egentlig snakke ondt om mig selv? Systemet var rationelt. Men mig, hør nu efter, hvis De vil dømme mig, så sæt Dem først ind i sagen … Hør nu!

Hvordan skal jeg dog begynde? For det er meget svært. At ville retfærdiggøre sig, det er uhyre svært. Ser De, ungdommen foragter penge; jeg berømmede penge, jeg lovpriste penge; jeg hævede dem i den grad til skyerne, at hun til sidst tav stille. Hun spilede øjnene op, hørte efter, så til og tav stille. Ungdommen er ædelmodig, ikke sandt? I det mindste er den ungdom, som der er noget ved, ædelmodig, og heftig og uden videre stor tolerance: hvis der er noget, den ikke synes om, så er den der straks med sin foragt.

Jeg stræbte efter storhed, jeg ville have storhed indpodet i selve mit hjerte, jeg ville have det i selve mit hjertes slag, ikke sandt? Jeg vil vælge et ganske almindeligt eksempel. Hvordan kunne jeg forene pantelånerforretningen med en sådan karakter? Jeg er naturligvis ikke gået frem med direkte hentydninger, ellers ville det jo se ud som om jeg ville retfærdiggøre mig, fordi jeg var ågerkarl. Jeg handlede af stolthed. Jeg lod næsten min tavshed tale for mig. Og jeg har den evne at kunne tale ved min tavshed, det har jeg gjort hele mit liv. Jeg har gennemlevet dramaer i tavshed. Å, hvor jeg dog har været ulykkelig! Alverden har kastet vrag på mig, vraget og glemt, og ingen, ingen har anet det, og så lige på en gang, så kommer denne unge sekstenårs kvinde og samler det alt sammen sammen, hører af lumpne mennesker forskellige småting om mig, og så bilder hun sig ind, at hun kender det hele. Og hemmeligheden var dog skjult på bunden af menneskets samvittighed! Jeg sagde ingenting, især ikke til hende, jeg sagde ingenting – ingenting lige til i går … Hvorfor sagde jeg ingenting? Af stolthed! Jeg ville have, at hun skulle gætte, uden min hjælp, og heller ikke af slynglers sladderhistorier; jeg ville have at hun af sig selv skulle gætte, hvad for en mand det var, og forstå ham. Når jeg førte hende hjem, ville jeg erhverve hendes fulde agtelse, jeg ville se hende bøje sig for mig og bede for mine lidelser … det ville jeg. Å, jeg havde min egen stolthed, jeg ville altid enten have det hele eller intet. Og det er, fordi jeg aldrig har villet indrømme, at en halv lykke var noget værd, fordi jeg ville have alt, var jeg nødt til at handle, som jeg gjorde. Jeg sagde til mig selv: "Men så gæt da og respektér mig!" Ikke sandt, De indrømmer, at hvis jeg havde

givet hende forklaringer, hvis jeg havde antydet dem for hende, hvis jeg var gået omveje, hvis jeg havde *forlangt* hendes agtelse, så ville det have været det samme, som om jeg bad hende om almisse …

Og for resten … for resten, hvorfor skal vi nu snakke om det igen!

Dum var jeg, hundrede gange dum! Jeg erklærede hende lige ud og grusomt (jo, netop grusomt), kort og hårdt, at ungdommens ædelmodighed er en herlig ting, men den er ikke to skilling værd. Og hvorfor er den ingenting værd, denne ungdommens ædelmodighed? Fordi den ikke koster dem noget, fordi de ejer den, inden de har levet. Alle disse følelser er, så at sige, det egentlige ved tilværelsens første indtryk. Se således forholder det sig. Det er ingen sag med denne let købte ædelmodighed. Selv det at give sit liv hen, det koster så lidt; der er i alle deres ofre kun brusende blod og overstrømmende kraft. De siger, at De kun bryder Dem om selve skønheden ved handlingen? Men nej, nej! Vælg Dem en svær, svær opgave, en lang ubekendt trist hengivenhed, uden klingklang, bagtalt, hvor ofret er stort og æren ringe og så! De mener, De lyser i Dem selv, De som bliver kaldt slet, mens De er det bedste menneske på Jorden, nå, prøv så dén heltemodighed! De betænker Dem! og jeg har været under trykket af den heltemodighed mit hele liv … Hun kæmpede i begyndelsen med raseri; så nåede hun lidt eller lidt til tavshed, til den mest fuldkomne tavshed. Men hendes øjne lyttede, mere og mere opmærksomme, store og opspilede af rædsel. Og … og så, så så jeg et smil komme frem, et trodsigt, mistænkeligt, bestemt og ondskabsfuldt smil. Med

det smil førte jeg hende ind i mit hus. Hun ejede rigtignok ikke noget andet sted at hælde sit hoved til.

IV

Hvem begyndte?

Ingen. Det begyndte af sig selv, lige fra først af. Jeg sagde, at jeg tog strengt imod hende hjemme hos mig; de første dage var jeg dog lidt blidere. Mens vi var forlovede, sagde jeg hende, at hun skulle tage imod de pantsatte genstande og give lånene. Hun gjorde ingen indvending (mærk Dem det!), og hun tog også fat på arbejdet med stor iver ...

Lejligheden og møblerne blev ikke forandret. To stuer, en stor sal, som var delt i to dele af disken og et værelse til os, som var sovekammer. Møblementet var beskedent, endnu mere beskedent end hos tanterne. Mit glasskab med helgenbillederne og lampen var i det store værelse, hvor også kontoret var; i det andet værelse var mit bogskab med nogle bøger, og så sekretæren. Jeg havde nøglerne hos mig. Så var der seng, stole og borde. Jeg meddelte min forlovede, at husets udgifter, det vil sige maden til mig, til hende og Lukeria (jeg havde taget denne med mig) ikke måtte overstige en rubel om dagen. "Jeg må se at spare tredive tusinde rubler sammen på tre år, ellers kalder jeg det ikke for at tjene penge." Hun gjorde ingen indvendinger, og jeg lagde af mig selv tredive kopek på vore daglige husholdningsudgifter. Ligedan bar jeg mig ad med teatret. Jeg havde sagt til min forlovede, at vi ikke ville gå i teatret, og så bestemte jeg dog, at vi skulle gå der en gang om måneden, og at vi ville have ordentlige pladser i parkettet. Vi har været tre gange i teatret sammen; vi så *Jagten efter Lykken* og *Perichole*, tror jeg ... men hvad kommer det den sag ved ... Vi gik derhen uden

at sige et ord til hinanden, og ligedan kom vi hjem. Hvorfor, hvorfor talte vi dog aldrig til hinanden?

I begyndelsen havde der ingen skændsmål været, og dog var der den tavshed mellem os.

Jeg husker det nok … Hun så i smug på mig, og da jeg mærkede det, fordoblede jeg min stumhed. Det var unægtelig mig og ikke hende, som begyndte med den tavshed … En eller to gange gjorde hun forsøg på at omfavne mig. Men da disse anfald af venlighed var sygelige, hysteriske, og da jeg kun satte pris på sand glæde, hvor der var gensidig agtelse, så modtog jeg disse udbrud køligt. Og det havde jeg ret i. Dagen efter den slags forsøg var der altid scener, ja ikke netop scener, men en slags tavshedsanfald fra hendes side og mere og mere udfordrende miner.

Mangel på ydmyghed, oprør, det læste man ud af hendes øjne. Men hun var afmægtig. Ja, hendes blide ansigt blev mere og mere udfordrende. Hun begyndte at have modbydelighed for mig. Å, jeg studerede det alt sammen. Og hvad så det vil sige at være ude af sig selv, så var hun det tit nok … hvordan skulle det for eksempel ellers kunne tænkes, at hun, ligesom hun stod ud af en ussel hule, hvor hun skurede gulv, så hurtigt skulle blive led ved et rigtignok også fattigt hjem.

Og man kan i grunden ikke sige, at der var fattigdom hos os, det var sparsommelighed, ja i enkelte retninger ønskede jeg endog luksus, for eksempel med dækketøj og linned. Jeg har altid troet, at en sirlig ægtemand måtte være uimodståelig for sin kone. Men forresten havde hun egentlig ikke noget imod fattigdom, men imod gerrighed. Vi havde ganske vist hver sit mål og en stærk karakter. Pludselig sagde hun af sig selv nej til

igen at gå i teatret, og den ironiske fold ved hendes mund blev tydeligere og tydeligere ... Og min tavshed tiltog ligeledes, tiltog stadig ...

Skal jeg ikke retfærdiggøre mig? Det alvorlige punkt var sagen med panterne, ikke sandt? Undskyld, jeg vidste, at en kvinde på seksten år ikke kan beslutte sig til en fuldstændig underkastelse under en mand. Kvinden mangler originalitet, hun er en grundsætning; endnu i dag er det en grundsætning for mig. Det gør hverken fra eller til, at hun ligger der, i dette værelse, en sandhed er ligegodt en sandhed, og selve Stuart Mill kunne ikke forandre det. Og den kvinde, som elsker, å den kvinde, som elsker, hun forguder laster, ja endog forbrydelserne hos den, hun elsker. Det ville være ham selv umuligt at finde på så mange undskyldninger for sine fejl, som hun finder. Det er ædelmodigt, men det er ikke originalt. Det er denne mangel på originalitet, som er blevet kvindernes ulykke. Og hvad beviser det? Jeg gentager det, skønt hun ligger der på bordet. Kan man kalde det originalt at være dér.

O! O!

Hør nu! Jeg var dengang næsten overbevist om hendes kærlighed, hun kredsede om mig, hun kastede sig om halsen på mig, mon det ikke var, fordi hun elskede eller ville elske? Ja naturligvis, hun længtes inderligt efter at elske, hun ledte efter kærlighed, og mit uheld var, at jeg ikke havde begået nogen forbrydelse, som hun kunne give mig martyrglorien for. De siger: "Ågerkarl", og de siger alle sammen ågerkarl, nå og hvad så? Der er grunde, som kan tvinge den nobleste mand til at blive ågerkarl. Ser De, mine herrer, der er ideer! ... Det vil sige, ser De, når man udtrykker en bestemt idé med ord, så bliver det

umådelig dumt. Jeg ville skamme mig … og hvorfor? for ingenting. Fordi vi alle sammen er noget usselt kram, som ikke magter at holde sandheden ud. Eller – eller jeg ved ikke hvad … jeg sagde lige "den nobleste mand" og det lyder jo latterligt, og dog er det sandt, det var sandt, det er den rene sandhed. Ja, jeg havde dengang ret til at ville sikre min fremtid og skabe dette hus: "I har skubbet mig ud, I, menneskene; I jog mig ud ved jeres foragtelige tavshed; på mine lidenskabelige fordringer svarede I mig med en dødelig fornærmelse, som tyngede på hele mit liv; så havde jeg vel ret til at lægge en mur mellem jer og mig, at samle de tredive tusinde rubler for at ende mit liv i en krog, på Krim, på bredden af Det sorte Hav, på et bjerg, mellem vinhaver, i mine ejendomme, som jeg havde erhvervet for de tredive tusinde rubler, og især langt borte fra jer alle, uden bitterhed imod jer, med et ideal i min sjæl, med en elskende kvinde ved mit hjerte, med min familie, hvis Gud havde tilladt det, idet jeg gjorde vel mod min næste." Jeg gjorde ret i at beholde alt det for mig selv, for kan man tænke sig noget dummere, end at fortælle hende alt det højt? Og det var grunden til min stolte tavshed, derfor sad vi over for hinanden uden at lukke munden op. Hvordan skulle hun have kunnet forstå det? Seksten år, den første ungdom … hvad kunne hun forstå af min retfærdiggørelse, af mine lidelser? Hun havde en retsindig karakter, vidste intet om livet, havde disse ungdommelige overbevisninger, som ingenting koster, et "guldhjertes" blindhed og kortsynethed … Det værste af alt var nu dog lånekontoret, ser De. (Gjorde jeg da virkelig så meget ondt med den låneforretning og indså hun da ikke, at jeg nøjedes med rimelig vinding) … Å, sandheden er forfærdelig her

på Jorden! Den ynde, den himmelske mildhed, som var over hende, det var et tyranni, et utåleligt tyranni for min sjæl, en sand tortur. Det ville være at bagtale mig selv, hvis jeg undlod at sige dette, elskede jeg hende da ikke? Tror De, at jeg ikke elskede hende? Hvem vil sige, at jeg ikke elskede hende? Det hele var en drøm, ser De, en ondskabsfuld ironi af skæbnen og naturen! Vi er forbandede; det menneskelige liv er egentlig ene og alene forbandet; og mit mere end nogen andens. Nu forstår jeg mine fejl! ... Der var uklarheder ... Nej, det var klart, min plan var klar som himlen. "Lukke mig inde i en streng tavshed, stolt nægte mig enhver moralsk trøst. Lide i stilhed." Og den plan førte jeg igennem! Jeg løj ikke for mig selv. "Hun skal siden få at se," tænkte jeg, "at der heri var ædelmodighed. Hun ser det ikke nu, men når hun engang senere opdager det, *hvis* hun nogensinde opdager det, så vil hun sætte ti gange så megen pris på det, og så vil hun kaste sig på knæ og folde hænderne." Se, det havde jeg tænkt mig. Men jeg har jo netop glemt eller, udeladt noget. Jeg kan aldeles ikke få nogenting gjort ... nå, nok om det ... Hvem er det nu, jeg skal bede om forladelse? Det er forbi, forbi! ... Mod, menneske! hold på din stolthed. Det er ikke dig, som er den skyldige!

Godt, jeg vil sige sandheden; jeg vil ikke frygte for at se den lige i øjnene: Det er *hende*, som havde uret, det er *hende*, som havde uret! ...

V

Vore første uenigheder opstod altså af, at hun uden kontrol ville styre med pengene, og betale de panter, som blev indleveret, alt for dyrt. To gange skændtes vi om det. Jeg ville ikke give efter. På dette tidspunkt var det at kaptajnsenken kom.

Det var en antik enke efter en officer, som kom med en medaljon, som hun havde efter sin mand. De forstår nok, en erindring. Jeg gav tredive rubler. Den gamle gav sig til at jamre og trygle om, at vi skulle passe godt på hendes pant for hende. Ja, naturligvis passede vi på det. Så fem dage efter kommer hun tilbage og beder, om vi vil bytte medaljonen med et armbånd, som knap var otte rubler værd. Jeg siger nej – naturligvis, I det øjeblik må jeg formode, at hun har set et udtryk i min kones øjne. For hun kom igen, mens jeg var borte, og byttet blev gjort.

Jeg fik det at vide samme dag. Jeg talte bestemt og jeg gav mine grunde. Hun sad på sengen, mens jeg gjorde hende mine forestillinger, hun stirrede på gulvet og slog takt med spidsen af sin fod, en bevægelse, som var meget almindelig hos hende. Og hun havde sit onde smil på læberne. Så erklærede jeg roligt, uden at hæve stemmen, at pengene tilhørte *mig*, at jeg havde lov til at betragte livet fra *mit* synspunkt. Jeg erindrede hende om, at den dag, jeg havde indført hende i mit liv, havde jeg intet skjult for hende.

Hun fo'r op, skælvede over hele legemet og, tænk Dem, i sit raseri mod mig, gav hun sig til at trampe i gulvet. Aldeles som et vildt dyr. Et rent anfald. Som et vildt dyr, der får et anfald. Forbavselsen naglede mig fast på stedet. Jeg ventede mig ikke

en sådan overfusning. Jeg forløb mig forresten ikke og med en rolig stemme meddelte jeg hende, at jeg for fremtiden forbød hende at blande sig i mine forretninger. Hun lo mig lige op i ansigtet og gik ud af værelset. Hun havde ikke lov til at gå nogen steder hen uden mig. Det var en fast aftale mellem os lige fra forlovelsestiden. Jeg lukkede mit kontor og gik hen til tanterne. Jeg havde brudt al omgang med dem siden mit giftermål, vi besøgte aldrig dem, og de kom aldrig til mig. Hun var hos tanterne, da jeg kom. De lyttede fulde af nysgerrighed efter og gav sig til at le, idet de sagde: "Det var ret." Jeg havde nok ventet mig deres spot. Jeg købte mig da straks for hundrede og fem og tyve rubler kontant den yngste tantes velvilje. To dage efter kommer dette fruentimmer til mig: "Der er en officer, som hedder Effimovitch, Deres gamle regimentskammerat, som er med oppe i dette her." Jeg blev meget forbavset. Denne Effimovitch var det menneske, som havde gjort mig mest ondt i armeen. En måned i forvejen var han, uden spor af skam, to gange kommet for at pantsætte noget. Jeg husker, at under disse besøg havde han engang lét højt med hende. Så viste jeg mig, og på grund af vort gamle bekendtskab forbød jeg ham oftere at sætte sine ben hos mig. Siden havde jeg intet set, jeg havde kun set mandens frækhed. Og nu fortæller tanten mig, at de allerede har haft to stævnemøder, og at det er en af hendes veninder, Julia Samsonovna, enke efter en oberst, som ordner det hele. "Dér er det, Deres kone går hen."

Jeg vil være kort. Den historie kostede mig to hundrede rubler. På otte og fyrre timer sluttede vi en overenskomst, hvor det var afgjort, at jeg skulle gemmes i et værelse ved siden af, bag ved en dør, og at jeg skulle være til stede ved det første

stævnemøde og høre på samtalen mellem min kone og Effimovitch. Dagen før var der imellem os en scene, som var meget kort, men betydningsfuld for mig. Hun kom hjem om aftenen, satte sig på sengen og så ironisk på mig, idet hun slog takt med sin fod på tæppet. Den tanke påkom mig pludselig, at hun i de sidste fjorten dage havde ganske skiftet karakter, ja man kunne endog sige, at hendes karakter var vendt om ligesom en handske. Jeg havde nu overfor mig et heftigt, stridbart, jeg vil ikke sige frækt, men uordentligt kvindfolk, som var lysten efter alskens uregelmæssighed. Hendes naturlige blidhed holdt hende endnu tilbage. Når en sådan natur gør oprør, føler man, selv om den går over alt mådehold, at det dog er en overvindelse, man føler, at det falder den svært at gøre vold på sin skikkelighed og undseelse. Derfor går også den slags naturer længere end det er tilladeligt, så man næppe vil tro sine egne øjne, når man ser, hvordan de bærer sig ad. En person, hvis natur er slet, vil gå langsommere til værks. Hun vil gå videre, men hun vil tage hensyn til det passende; hun vil gøre fordring på at narre én.

"Er det sandt, at De er blevet jaget ud af regimentet, fordi De var bange for at slås?" spurgte hun straks, og hendes øjne isnede.

"Det er sandt. Officererne sluttede sig sammen og bestemte, at jeg skulle indgive min ansøgning om afsked. Nå, jeg ville have gjort det alligevel."

"De blev jaget ud af regimentet som en kryster."

"Ja, de sagde, jeg var fej. Men det var ikke af fejhed, at jeg vægrede mig ved at slås, det var fordi jeg ikke ville lystre en tyrannisk befaling og forlange oprejsning, når jeg ikke følte mig

fornærmet." Og jeg kunne ikke undlade at tilføje: "Den handling at gøre oprør mod et sådant tyranni og finde sig i følgerne, kræver mere mod end en hvilken som helst duel, det må du vide."

Jeg kunne ikke holde den sætning tilbage for at retfærdiggøre mig. Hun ventede kun på det og ønskede kun denne ny anledning til at ydmyge mig. Hun gav sig til at håne mig på det ondskabsfuldeste.

"Er det sandt, at De i ti år drev om i St. Petersborgs gader og tiggede og sov under billarderne?"

"Jeg har også sovet i husvildelogierne på Cennaja. Ja, det er sandt. Der har været megen elendighed i mit liv, efter at jeg forlod regimentet, men jeg har *aldrig* nedladt mig til noget, jeg skammer mig over. Der var ingen, som hadede min måde at leve på mere end jeg. Det var kun en art svaghed i min vilje, i min sjæl, som blev fremkaldt af min fortvivlede stilling. Det er fortiden ..."

"Men nu synes De, at De er en personlighed – en pengemand."

Altid hentydninger til pantelåner-forretningen. Men jeg holdt mig dog. Jeg så, hvor hun ønskede igen at ydmyge mig, og jeg ville ikke give hende noget påskud. Meget tilpas ringede en kunde, og jeg gik ud i kontoret. En time efter klædte hun sig pludselig på for at gå ud, og idet hun standsede foran mig, sagde hun:

"De sagde mig ikke noget om det, inden vi blev gift?"

Jeg svarede ikke og hun gik.

Dagen efter var jeg altså i det omtalte værelse, og jeg lyttede bag ved en dør for at høre min skæbne blive afgjort. Jeg havde

en revolver i min lomme. Hun sad med tøjet på ved et bord og Effimovitch stod ved siden af hende og gjorde kur. Nå – og nu hændte (det siger jeg til min egen ære); der hændte det, som jeg havde forudset, forudanet, uden at jeg selv har rigtig klart begreb om, at jeg havde ventet det. Jeg ved ikke, om jeg udtrykker mig tydeligt.

Hør nu, hvad det var, som hændte. I en hel time lyttede jeg, og i en hel time hørte jeg på den ædleste kvindes kamp med en letsindig, lastefuld, dum person med den usleste karakter. Og hvad kommer det af, tænkte jeg forbavset, at dette naive, blide og stilfærdige pigebarn kan stå således imod? Den alleråndrigste komedieforfatter kunne ikke skrive en sådan scene fuld af uskyldig spøg og last, som hånes af dyden. Og hvilken fynd der var i hendes små angreb, hvor fine var ikke hendes raske svar, og hvor sande hendes domme. Og så på samme tid, hvilken jomfruelig frimodighed! Hans kærlighedserklæringer, hans store bevægelser, hans forsikringer fik hende til at le. Han var kommet derhen med de råeste planer og havde ikke ventet sig denne modstand. Officeren var knust. Jeg havde kunnet tro, at denne opførsel dækkede over simpelt koketteri, et fordærvet, men åndrigt væsens koketteri, som kun ville gøre sig kostbar, men nej; sandheden faldt i øjnene som Solen: der var ingen tvivl mulig. Det var kun af et misforstået, heftigt had til mig, at dette stakkels uerfarne barn havde kunnet beslutte sig til at på ind på dette møde, og da hun skulle tage det afgørende skridt faldt sløret fra hendes øjne. Hun vidste hverken ud eller ind og havde kun det mål at fornærme mig, men skønt hun var indviklet i al denne lumpenhed, kunne hun dog ikke finde sig i den. Der

skulle mere end en Effimovitch eller sådan en flot laps til for at fordærve et væsen, der var så pletfrit, så virkelig stærkt. Han opnåede kun, at hun lo af ham. Sandheden stod pludselig klar for hende, og vreden fik spotten frem. Og han, den usling, sad aldeles befippet med mørke miner, han snakkede i enstavelsesord, og jeg begyndte at frygte for, at han på en eller anden lumpen måde skulle fornærme hende. Og det må jeg da også sige til min ros, at jeg hørte på denne scene næsten uden forbavselse, som om jeg i forvejen havde vidst det alt sammen, hørte på det som på en komedie; jeg var gået derhen uden at tro på tantens anklager, skønt jeg jo rigtignok havde taget min revolver med mig. Og hvor skulle jeg også kunne mistænke hende? Hvorfor elskede jeg hende? Hvorfor satte jeg så stor pris på hende? Hvorfor elskede jeg hende? I det øjeblik fik jeg rigtignok et klart bevis på, at hun hadede mig, men jeg fik også bevis for hendes uskyldighed. Jeg afbrød pludselig scenen ved at åbne døren. Effimovitch fo'r op. Jeg tog hende i hånden og bad hende gå med mig. Effimovitch fattede sig hurtigt og gav sig til at le af fuld hals.

"Å, ganske vist må jeg bøje mig for ægtemandens hellige rettigheder," sagde han, "tag hende med Dem, tag hende bare med Dem! Men husk på," råbte han til mig, "at skønt en mand af ære ikke behøver at slås med Dem, så vil jeg af hensyn til fruen være til tjeneste ... hvis De virkelig skulle have kurage til det ..."

"Hører De," sagde jeg og holdt hende et øjeblik tilbage på dørtærsklen.

Så mælede vi ikke et ord, før vi var kommet hjem. Jeg holdt hende ved hånden; hun gjorde ingen modstand, tværtimod,

hun lod til at være ganske forbavset, men det varede kun til vi kom hjem. Der satte hun sig på en stol og så stift på mig. Hun var meget bleg. Imidlertid fik hendes læber det spotske kast igen, hendes øjne så lige sikre og lige kolde og trodsige ud. Jeg tog ganske roligt revolveren ud af min lomme og lagde den på bordet. Hun så fra den til mig. Læg vel mærke til, at hun godt kendte den revolver, jeg havde altid haft den ladet, lige siden jeg åbnede min forretning. Jeg havde dengang bestemt hverken at holde hund eller en væbnet tjener som Mozer. Hos mig lukkede kokkepigen altid op for kunderne. Folk af mit håndværk kan imidlertid ikke helt undvære forsvar, derfor havde jeg altid min revolver ladt. Den første dag, hun flyttede ind til mig, lod det til, at hun interesserede sig levende for dette våben, hun bad mig om at forklare hende mekanismen og hvordan den skulle håndteres; det gjorde jeg også, og til sidst ville hun endelig skyde til skive (læg mærke til det).

Uden at bryde mig om hendes vilde, underlige udseende, lagde jeg mig halv påklædt. Jeg var meget træt, klokken var næsten elleve om natten. Næsten en time sad hun stille, så rejste hun sig, pustede lyset ud og lagde sig på sofaen. Det var første gang, vi ikke lå i samme seng; glem ikke det …

VI

Nu kommer jeg til en forfærdelig erindring …

Jeg vågnede om morgenen mellem syv og otte. Det var allerede næsten lyst i mit værelse. Jeg vågnede snart helt, samlede mine tanker og lukkede mine øjne op. Hun stod ved bordet og holdt revolveren i hånden. Hun så ikke, at jeg betragtede hende; hun vidste ikke, at var vågen og så på hende. Pludselig kommer hun hen til mig med våbnet i hånden. Jeg lukker rask øjnene og lader, som jeg sover dybt.

Hun går hen til sengen og standser foran mig.

Jeg hørte det alt sammen. Stilheden var fuldstændig, og jeg kunne høre stilheden. I dette øjeblik kom der lige som en let krampetrækning i mit øje, og pludselig, uden at jeg selv ville det, ganske uimodståeligt åbnede mine øjne sig … Hun betragtede mig stift. Mundingen af pistolen var allerede lige ved min tinding, vore øjne mødtes … det varede kun et øjeblik. Jeg tvang mig selv til at lukke mine øjne, og idet jeg samlede hele min viljestyrke, besluttede jeg ikke mere at røre mig og ikke at åbne øjnene, hvad der så hændte.

Et menneske, som sover dybt, *kan* åbne sine øjne, han *kan* endog et øjeblik løfte hovedet og se sig om i værelset, og så kan han uden at være kommet til sig selv lægge hovedet ned på hovedpuden igen og sove ind uden at vide om noget. Da jeg havde i mødt hendes blik og følt våbnet lige ved min tinding, lukkede jeg igen øjnene uden at gøre nogen anden bevægelse, som om jeg var i en dyb søvn; hun kunne i det højeste antage, at jeg virkelig sov og ingenting havde set. Så meget mere som det

var aldeles usandsynligt, at jeg, *hvis* jeg havde set og forstået det, igen skulle lukke øjnene i et sådant øjeblik.

Jo, det var ganske usandsynligt. Men det *kunne* jo være, hun gættede sandheden … Den tanke fo'r igennem mig i selve det øjeblik. Å hvor mine tanker hvirvlede rundt, hvor min fantasi i mindre end et øjeblik fo'r igennem hele mit væsen. Og hvor den menneskelige tankes elektricitet er heftig. I dette tilfælde følte jeg, at hun enten havde gættet sandheden, hvis hun forstår, at jeg ikke sover, og så må min sindsro overfor døden imponere hende, så hendes hånd kan ryste. Eller også standser hun måske under indtrykket af en ny forunderlig følelse under selve udførelsen af sin plan. Det er noksom bekendt, at folk, som står på et højt punkt, trækkes ned imod afgrunden af en uimodståelig magt. Jeg antager, at mange selvmord og ulykkestilfælde er blevet fuldbyrdet, fordi våbnet var i hånden. Det er *også* en afgrund, en skråning på fem og fyrre grader, som det er umuligt ikke at glide på. Der er ligesom noget, som bringer dig til at røre ved hanen. Men hvad hun end troede om, at jeg havde set alt, vidste alt og i tavshed ventede døden af hendes hånd, så holdt det hende tilbage.

Stilheden vedblev. Jeg følte det kolde jern røre ved mit hår. Hvis De spørger mig, om jeg virkelig troede, jeg skulle slippe helskindet fra det, så vil jeg svare, som om jeg stod for Guds domstol, at jeg ikke havde mindste håb. Måske én mulighed mod hundrede. Hvorfor ventede jeg da døden? Ja, så vil jeg spørge: hvad betød livet for mig, efter at jeg havde oplevet, at det væsen, jeg havde kær, havde løftet våben mod mig!? Jeg følte desuden af hele min sjæls kraft, at i dette øjeblik gjaldt det en kamp mellem os, en duel på liv og død, en duel, som dagen i

forvejen uslingen havde modtaget, den samme usling, som før var blevet jaget ud af regimentet. Jeg følte det, og hun måtte også føle det, hvis hun havde gættet, at jeg ikke sov.

Forresten er det meget muligt, at alt dette ikke forholder sig ganske således; det kan godt være, at jeg slet ikke tænkte således dengang, men det må dog have været således alt sammen, uden at jeg har tænkt på det, for senere har jeg ikke gjort andet end tænke over det alle mit livs timer.

Vil De spørge mig, hvorfor jeg ikke ville spare hende for at begå et mord?

Ja, det spørgsmål har jeg tusinde gange stillet mig selv, hver gang jeg med en isnen gennem ryggen husker dette øjeblik. Min sjæl var dengang ganske opfyldt af en sløv fortvivlelse, jeg var selv ved at dø, jeg var på gravens rand, hvordan skulle jeg så finde på at ville frelse en anden? Og hvordan skal jeg kunne sige bestemt, at jeg havde villet frelse nogen, om jeg havde kunnet? Hvem kan vide, hvad jeg var i stand til at gøre på en sådan tid?

Men mit blod kogte, tiden forløb, stilheden var gruelig. Hun blev stående ved min seng; så … pludselig skælvede jeg af håb; jeg åbnede øjnene: hun havde forladt værelset. Jeg stod op, jeg havde vundet … hun havde for altid vundet sejr! Jeg gik hen til temaskinen, den stod altid i det forreste værelse, og det var hende, som skænkede te. Jeg satte mig til bords, og jeg tog stiltiende glasset, som hun rakte mig. Jeg ventede fem minutter, før jeg så på hende. Hun var forfærdelig bleg. Blegere end den foregående dag, og hun så stift på mig. Og pludselig … pludselig … da hun så, at jeg stirrede sådan på hende … gled der et blegt smil over hendes læber, og der kom et frygtsomt spørgsmål i hendes øjne … Hun tvivler endnu, sagde jeg, hun

spørger sig selv: Ved han eller ved han ikke? Har han set, eller har han ikke set? Jeg vendte øjnene bort med en ligegyldig mine. Efter te gik jeg ud, jeg gik hen på torvet, og jeg købte en jernseng og et skærmbræt. Da jeg kom hjem, lod jeg sengen stille op bag ved skærmbrættet i sovekammeret. Sengen var til hende, men jeg talte ikke om den til hende. Den seng gjorde det klart for hende, at jeg havde set alt, at jeg vidste alt, og at jeg ikke mere nærede nogen tvivl. Om natten lod jeg revolveren ligge på bordet, som jeg plejede. Hun lagde sig uden at mæle et ord i den ny seng. Vort ægteskab var opløst (overvundet og ikke tilgivet). Om natten fantaserede hun. Om morgenen brød en heftig feber ud. Hun holdt sengen i seks uger.

VII

Lukeria har nu erklæret mig, at hun ikke mere vil blive i min tjeneste, og at hun vil tage bort, så snart hendes frue er begravet. Jeg ville bede en timestid, men efter fem minutters forløb måtte jeg holde op, jeg tænkte på ganske andre ting. Jeg er et bytte for sygelige ideer, mit hoved er sygt. *Hvorfor* skal jeg da bede? Det ville være at synde! Det er også underligt, at jeg ikke kan sove; mellem de største sorger, efter de allerstørste rystelser kan man altid sove. De dødsdømte sover, siger man, og det endog meget dybt den sidste nat. Desuden er det nødvendigt, naturligt, uden det ville kræfterne svigte dem ... Jeg lagde mig på sofaen der, men jeg kunne ikke falde i søvn.

I de seks uger hendes sygdom varede, plejede vi hende, Lukeria, som havde øvelse i at passe syge og som jeg kun har grund til at være fornøjet med, og jeg. Jeg kneb ikke på pengene, jeg ville gerne have anvendt meget på hende. Jeg betalte Schreder, doktoren, som jeg hentede til hende, ti rubler for hvert besøg. Da hun kom til sin samling, sørgede jeg for, at hun så mig sjældnere. Men hvorfor monstro jeg fordyber mig i alle disse småting? Da hun var ganske på benene, indrettede hun sig ganske stilfærdigt for sig selv i sovekammeret ved et bord, som jeg havde købt til hende ... Ja, og så tav vi begge to ganske stille, aldeles stille ... Vi sagde naturligvis dog enkelte ord om ganske ligegyldige ting. Jeg brød mig ganske vist ikke om at udbrede mig, og jeg kunne også tydeligt se på hende, at hun kun ville sige det strengt nødvendige til mig. Det syntes jeg var ganske naturligt. "Hun er alt for bedrøvet, alt for nedslået,"

tænkte jeg, "jeg må give hende tid til at glemme, til at vænne sig til sin stilling." Og således tav vi, men hvert øjeblik forberedte jeg, hvad jeg ville gøre i påkommende tilfælde. Jeg troede, hun gjorde det samme, og det var uhyre interessant for mig at gætte: hvad mon hun nu tænker på?

Jeg gentager det. Ingen ved, hvad jeg har lidt og grædt under hendes sygdom. Men jeg græd alene, ug alle mine sukke skjulte jeg i mit hjerte, selv for Lukeria skjulte jeg dem. Jeg kunne ikke tænke mig, *kunne* ikke forestille mig, at hun kunne dø uden at have hørt noget. Og da faren var forbi, da hun havde genvundet sin sundhed, husker jeg, at jeg ganske og meget hurtigt slog mig til ro. Så besluttede jeg at opsætte ordningen af *vor fremtid* så længe som muligt og foreløbig at lade alting blive som det var. Ja, nu hændte der mig noget forunderligt, noget ejendommeligt. Jeg kan ikke forklare det anderledes. Jeg havde vundet sejr, og alene bevidstheden om dette faktum var mig fuldstændig nok. Således forløb vinteren. Å, hele den vinter var jeg så fornøjet som jeg aldrig havde været før.

Ser De, der er en forfærdelig omstændighed, som indvirkede på mit liv lige til mit gruelige eventyr med min kone. Det var noget, som hver dag nedtrykkede mig, hver time: det var tabet af mit gode navn, min udtræden af regimentet. Det var den tyranniske uretfærdighed, som havde ramt mig. Ganske vist var jeg aldrig afholdt af mine kammerater på grund af min tavse og måske naragtige karakter. Det hænder altid, at alt det, som er ædelt og ophøjet i vor karakter kaldes naragtigt af kammeraterne. Der er aldrig nogen, som har holdt af mig, ikke engang på skolen. Overalt og altid er jeg blevet afskyet. Lukeria kunne heller ikke fordrage mig. I regimentet var det imidlertid

en tilfældighed, som var grund til den afsky, de havde for mig. Den afsky havde ganske udseende af tilfældigheder. Jeg siger det for at vise, at der er intet, som er mere fornærmeligt, mindre udholdeligt end at blive gjort ulykkelig ved en hændelse, ved en tilfældighed, som havde kunnet være undgået, ved noget, som er resultatet af et fortvivlet sammenstød af omstændigheder, som lige så godt kunne have draget forbi som skyer; for et fornuftigt menneske er det ydmygende. Hør nu: det er hændt mig.

I teatret under en mellemakt var jeg gået hen til buffeten. En husarofficer, som hed A...ff, kom pludselig ind og giver sig til, højt foran alle de tilstedeværende officerer, at fortælle, at kaptajn Bezumtseff af mit regiment havde gjort skandale i korridoren og "at det så ud til, at han var fuld." Samtalen fortsattes uheldigvis ikke om denne sag, for det var ikke sandt, at Bezumtseff havde været fuld, og der havde aldeles ikke været nogen skandale. Officererne talte om noget andet, og sagen blev ved det, men den næste dag gik historien rundt i regimentet, og de sagde, at jeg var den eneste af mit regiment, som havde været ved buffeten, da A...ff havde talt uærbødigt om kaptajn Bezumtseff, og at jeg havde undladt at vise A...ff til rette med en indvending. Hvorfor skulle jeg have gjort det? Hvis der var noget udestående mellem Bezumtseff og ham, så var det en sag mellem dem, og jeg kunne spare mig at blande mig i det. Men officererne påstod, at det ikke var en privat sag, at det angik korpsets ære, og da jeg havde været alene ved buffeten, havde jeg givet officererne af de andre regimenter og folk i almindelighed grund til at tro, at der i vort regiment fandtes officerer, som var lige så ligegyldige for deres egen ære som for

regimentets. Jeg var ikke enig med dem i denne forklaring. Derefter gjorde de mig opmærksom på, at der endnu var lejlighed til at oprette det, hvis jeg gik ind på, skønt det jo var meget for sendt, at forlange en højtidelig forklaring af A...ff. Det nægtede jeg, og da jeg var meget irriteret, nægtede jeg med kraft. Jeg indgav straks min ansøgning om afsked, og det var hele historien. Jeg trak mig stolt tilbage, men i grunden var jeg dog meget nedslået. Jeg tabte al viljestyrke og fornuft. På den tid mistede min svoger i Moskva hele sin formue og min med. Det var just ikke meget, men dette tab kastede mig uden en skilling på gaden. Jeg kunne have taget en civil ansættelse, men det ville jeg ikke; efter at jeg havde båret en strålende uniform, ville jeg ikke vise mig som jernbaneassistent. Det var altså skam på skam, beskæmmelse på beskæmmelse. Jeg foretrak at synke helt ned, jo dybere jo bedre, jeg valgte det allerdybeste. Så kommer tre år fulde af bitre minder, og til sidst endog fattighus. For halvandet år siden døde der i Moskva en rig gammel kone, som var min gudmoder, og som blandt andet betænkte mig i sit testamente, uden at jeg havde ventet det, med tre tusind rubler. Jeg gjorde mine beregninger, og min fremtid var afgjort. Jeg valgte at oprette et pantelånerkontor, uden at gøre menneskeheden nogen undskyldning. Der var penge at fortjene, siden kunne jeg købe mig en krog et eller andet sted og så begynde et nyt liv, langt fra fortiden, se det var min plan. Men min mørke fortid, mit rygte, min for altid tabte ære trykkede mig uafladeligt ned, uafladeligt.

Så var det, jeg giftede mig. Om det var et tilfælde eller ej, det ved jeg ikke. Da jeg førte hende ind i mit hus, troede jeg, det var en ven, jeg fik. Jeg trængte sandelig til en ven. Jeg mente så, at

jeg lidt efter lidt kunne danne denne ven, fuldende hende, tilkæmpe mig hende. Men hvordan skulle jeg kunne forklare denne unge pige på seksten år nogen ting, forudindtaget som hun var imod mig? Hvordan skulle jeg for eksempel, uden det tilfældige eventyr med revolveren, have kunnet bevise hende, at jeg ikke var fej, og bevise det uretfærdige i regimentets beskyldninger imod mig for fejhed? Hændelsen med revolveren kom tilpas. Idet jeg forholdt mig aldeles rolig under revolverens jern, hævnede jeg hele den mørke fortid. Og skønt ingen fik det at vide, så har hun dog vidst det, og det var nok for mig, for hun var mit alt, hele mit håb i min drøm om fremtiden. Det var det eneste menneske, som jeg havde uddannet til mig, og jeg havde ingenting at gøre på nogen andre steder – og desuden, hvis hun havde hørt alt, så ville hun i alt fald selv have forstået, at hun havde gjort mig uret ved at slutte sig til mine fjender. Denne tanke begejstrede mig. Jeg kunne ikke mere være en fej slyngel i hendes øjne, men blot en underlig person, og denne mening hos hende, selv da, efter alt, hvad der var hændt, mishagede mig ikke; underlighed er ikke lastefuldhed, undertiden just det modsatte, og således bedårer man undertiden kvindelige naturer. Kort sagt, jeg opsatte afgørelsen til senere. Det, som var hændt, var tilstrækkeligt til at sikre min rolighed og indeholdt stof nok for mine drømme. Så vidt går alle ubehagelighederne ved min evne til at drømme. For mig var emnerne til stede i tilstrækkelig masse, og hvad hende angik, tænkte jeg: hun får vente.

Således forløb hele vinteren i forventningen om et eller andet. Jeg holdt meget af at betragte hende i smug, når hun sad ved sit bord. Hun sad og stoppede, og om aftenen tilbragte hun

sin tid med at læse værker, som hun tog i mit bogskab. Det udvalg, hun gjorde af bøger, talte også til gunst for mig. Hun gik næsten aldrig ud. Om aftenen, efter at vi havde spist til middag, gik jeg hver dag ud at spadsere med hende, og vi gik lidt rundt omkring. Under disse spadsereture tav vi aldeles stille som altid. Jeg forsøgte imidlertid at se ud, som jeg ikke med vilje tav stille, og som om der var en meget god forståelse mellem os; men, som jeg allerede har sagt det, vi havde ingen længere samtaler. Og det førte jeg med vilje igennem, for jeg ville give hende tid. Det er imidlertid underligt, hele vinteren faldt det mig ikke en eneste gang ind, at mens jeg holdt meget af at betragte hende, uden at hun vidste det, så havde jeg ikke en eneste gang overrasket hende i at se på mig. Jeg troede, det var undseelse af hende. Så så hun desuden så blid ud i den undseelse, hun var så svag efter sin sygdom ... Nej, tænkte jeg, det er bedre at vente og ... og en skønne dag kommer hun af sig selv til mig.

Denne tanke satte mig i en ubeskrivelig henrykkelse. Jeg vil tilføje en ting. Undertiden fandt jeg fornøjelse i at ophidse min indbildningskraft og kunstigt tvinge min tanke og min sjæl til at leve i den overbevisning, at jeg i grunden afskyede hende. Sådan gik det i nogen tid, men mit had kunne aldrig rigtig vokse til eller slå rod i mig. Og jeg følte godt, at dette had i grunden var ganske påtaget. Og ikke engang dengang, og skønt bruddet mellem os var fuldstændigt, efter at jeg havde anskaffet sengen og skærmbrættet, så kunne jeg dog aldrig, aldrig betragte hende som en synderinde. Ikke fordi jeg ikke dømte den slags fejl strengt, men lige fra den første dag ville jeg tilgive hende, selv inden jeg købte den seng. Sagen er i grunden

underlig for mig at begribe, da min opfattelse af moralen ellers er meget streng. Men hun var i mine øjne så slagen, så ydmyget, så *knust*, at jeg undertiden havde den største medlidenhed med hende, skønt alligevel tanken om hendes ydmygelse tilfredsstillede mig meget. Det var tanken om den afstand, der var mellem os, som jeg sværmede for.

Jeg kom i denne vinter til at gøre nogle gode handlinger med fuldt overlæg. Jeg eftergav to skyldnere, og jeg lånte en fattig kone penge uden pant. Og jeg fortalte det ikke til min kone, jeg havde ikke gjort det, for at hun skulle få det at vide. Den fattige kone kom imidlertid for at takke mig og kastede sig næsten på knæ for mig. Således gik det til, at sagen kom ud, og jeg syntes, jeg lagde mærke til, at min kone med glæde hørte om det.

Imidlertid kom foråret, vi var midt i april; de dobbelte vinduer var taget bort, og solen spredte skinnende tæpper over vore værelsers tavshed. Men jeg havde et bind for øjnene, et bind, som gjorde mig blind. Det forfærdelige, græsselige bind! Hvordan gik det til, at det pludselig faldt, og at jeg så klart og forstod alt? Var det tilfældet? eller var tiden kommet? Var det en solstråle i dette forår, som i min indslumrede sjæl vakte den formodning? En dag gik der en gysen gennem mine stivnede årer, de begyndte at skælve, at leve op og ryste min følelsesløshed af og kalde mit djævelske hovmod til live igen. Jeg fo'r op, hvor jeg sad. Det skete ganske pludseligt, uden at jeg havde anet det. Det var en eftermiddag omtrent klokken fem …

VIII

Men allerførst to ord. En måned i forvejen blev jeg slået af hendes underlige og tankefulde mine. Hun sagde ikke noget, men hun så så tankefuld ud i sin tavshed. Denne iagttagelse greb mig også pludselig. Hun sad og syede, bøjet over sit arbejde og så ikke, at jeg betragtede hende. Og hendes magerhed faldt mig i øjnene, hendes smalhed, hendes bleghed og hendes påfaldende hvide læber. Det alt sammen tillige med hendes tankefulde mine gjorde stærkt indtryk på mig. Jeg havde allerede bemærket en tør hoste hos hende, især om natten. Jeg stod straks op og gik efter Schreder uden at sige hende noget om det.

Dagen efter kom Schreder. Hun blev meget forbavset, og gav sig til at se opmærksomt fra Schreder til mig.

"Jeg er jo slet ikke syg," sagde hun med et svagt smil.

Schreder lod ikke til at lægge synderlig mærke til det (disse læger har undertiden en ganske hovmodig letsindighed); han indskrænkede sig til at sige mig, da han kom ind i det andet værelse, at det var resterne af hendes sygdom og at det ikke ville være så galt at rejse til et søbad til sommer, eller, hvis vi ikke kunne det, tage på landet. Kort sagt, han sagde ikke andet, end at hun var lidt svag eller sådan noget. Da Schreder var gået, sagde hun i en meget alvorlig tone:

"Men jeg er jo aldeles, *aldeles rask.*"

Da hun sagde det, rødmede hun imidlertid, som om hun skammede sig. Ja, skammede sig. Å, nu forstår jeg det, hun skammede sig over i mig at se en ægtemand, som endnu brød

sig om hende som en rigtig ægtemand. Men det forstod jeg ikke dengang, jeg troede, hun rødmede af undseelse. Det var bindet, jeg havde for øjnene.

Nå, så en måned efter, hen imod klokken fem en solskinsdag i april sad jeg ved kassen og gjorde mit regnskab op. Pludselig hørte jeg hende give sig til at synge ganske sagte i sideværelset, hvor hun sad ved sit arbejdsbord.

En sådan begivenhed gjorde et voldsomt indtryk på mig, og endnu i dag kan jeg ikke rigtig forklare mig det hele. Jeg havde hidtil aldrig hørt hende synge. Jo, måske dog i de allerførste dage af vort ægteskab, da vi endnu havde humør til at ville more os med at skyde til skive med revolveren. Hendes stemme var da ganske kraftig, dyb, en smule falsk og dog behagelig og den vidnede om sundhed. Nu sang hun med en svag stemme … ikke fordi sangen var sørgelig, det var en almindelig romance, men der var noget brudt i hendes stemme; man skulle tro, at hun ikke kunne overvinde noget, som forhindrede hende i at synge ud, det var som om det var *sangen*, som var syg. Hun sang halvhøjt, og pludselig knækkede stemmen, da hun skulle gå til vejrs. Denne stakkels lille stemme standsede som en klage. Hun hostede og så igen, ganske sagte, så sagte, så svagt og træt tog hun igen fat …

De synes måske min rørelse er latterlig, De forstår slet ikke grunden til min bevægelse. Jeg beklagede hende ikke, det var noget helt andet. I begyndelsen, i alt fald i det første øjeblik blev jeg grebet af en underlig forbavselse, en sygelig, rædselsfuld, ja næsten hævngerrig forbavselse. Hun synger altså, og tilmed i min nærværelse. Mon hun da har glemt! Hvad skal det sige? Jeg var ganske perpleks, så rejste jeg mig, tog min hat og gik ud

uden at tænke på, hvad jeg gjorde, rimeligvis fordi Lukeria bragte mig min frakke.

"Hun synger," sagde jeg uvilkårligt til Lukeria. Hun forstod ingenting og så på mig med en forbløffet mine. Jeg var virkelig heller ikke nem at forstå.

"Er det første gang, hun synger?"

"Nej, hun synger undertiden, når De ikke er her," svarede Lukeria.

Jeg husker det alt sammen. Jeg gik ned ad trappen, derpå hen ad gaden, hvor jeg gik frem uden at vide hvorhen. Jeg standsede for enden af gaden og stirrede frem for mig. Folk gik forbi, skubbede til mig, jeg følte ikke noget. Jeg kaldte på en vogn og lod den køre mig til Politibroen uden at have nogen idé om hvorfor. Så gik jeg pludselig ud af drosken og gav kusken tyve kopek.

"Der har du for din ulejlighed," sagde jeg til ham, idet jeg lo på en idiotisk måde. Men jeg følte pludselig en underlig fryd i min sjæl. Jeg skyndte mig hjem. Klangen af den stakkels lille brustne stemme lød i mit hjerte. Jeg tabte vejret. Bindet var ved at falde fra mine øjne. Hvis hun sang således, når jeg hørte på det, så betød det, at hun havde glemt, at jeg var til. Det var klart og frygteligt. Mit hjerte følte det. Men denne fryd oplyste min sjæl og overvandt min rædsel.

O skæbnens ironi. Der var ikke, og kunne ikke i hele denne vinter være andet i mig end denne fryd, men jeg selv, hvor havde jeg været hele vinteren? Var jeg samme sted som min sjæl?

Jeg løb rask op ad trapperne, og jeg ved ikke, om jeg ikke trådte forlegen ind. Jeg husker kun, at jeg syntes gulvet gyngede

og at jeg gik på overfladen af en strøm. Jeg gik ind i værelset. Hun sad stadig på sin plads og syede med bøjet hoved, men hun sang ikke mere. Hun kastede et hurtigt fraværende blik på mig. Det var ikke et blik, men en mekanisk og ligegyldig bevægelse, som man altid gør, når hvilken som helst person kommer ind i værelset.

Jeg gik lige hen til hende og kastede mig på en stol som en vanvittig, ganske nær ved hende. Jeg tog hendes hånd og jeg kan huske, at jeg sagde noget til hende ... det vil sige, jeg *ville* have sagt noget til hende, for jeg kunne ikke få ordene frem. Min stemme svigtede mig, blev siddende i min hals. Jeg vidste ikke, hvad jeg skulle sige, vejret gik rent fra mig.

"Lad os tale sammen ... du ved nok ... sig noget ..." stammede jeg aldeles idiotisk. Hvad brød jeg mig om at være klog i det øjeblik. Hun skælvede igen og trak sig bort fra mig, idet hun så mig, ind i ansigtet. Men pludselig kom der et udtryk af *streng forbavselse* i hendes ansigt. Ja, forbavselse og strenghed og opspilede øjne. Denne strenghed, denne forbavselse gjorde mig opmærksom. "Nå, så det *er* kærlighed, endnu kærlighed," sagde denne stumme forbavselse.

Jeg læste tydeligt i hendes ansigt. Alt var vendt op og ned i mig. Jeg kastede mig for hendes fødder. Ja, bogstavelig talt for hendes fødder. Hun sprang op, jeg holdt hende tilbage med begge hænder og med en overnaturlig kraft.

Jeg forstod fuldstændig min fortvivlede stilling, jeg forstod den ganske! Men De vil vel knap tro, at alt kogte i mig med en sådan kraft, at jeg troede jeg skulle dø? Jeg kyssede hendes fødder i et anfald af lykkelig begejstring, i en uendelig

lyksalighed, uden grænser, uden mål, men jeg begreb godt, hvor håbløs min stilling var.

Jeg græd, jeg kom med meningsløse ord, jeg kunne ikke tale. Skrækken og forbavselsen skiftede om på hendes ansigt og blev afløst af en bedrøvet tanke, fuld af spørgsmål, hendes blik var forunderligt, ganske vildt, som om hun måtte skynde sig at forstå noget. Så smilede hun. Hun viste stor forlegenhed ved at se mig omfavne hendes fødder, hun trak dem til sig.

Jeg gav mig så til at kysse jorden på det sted, hun havde trukket dem bort fra. Hun så det og gav sig til at le af generthed. (De ved nok, at man kan le af generthed.) Så kom der et hysterisk anfald; jeg så det på hendes hænder, som gav sig til at skælve krampagtigt. Jeg lagde ikke mærke til det og jeg blev ved at sige, jeg elskede hende, at jeg ikke ville rejse mig igen. "Å, lad mig kysse din kjole, jeg vil hele livet være på knæ for dig ..."

Jeg ved det ikke mere ... jeg kan ikke huske det, hun gav sig til at skælve og brast i gråd. Hun fik et voldsomt hysterisk anfald. Jeg havde skræmt hende.

Jeg bar hende hen på sengen. Da anfaldet var forbi, satte jeg mig på sengen ved siden af hende. Hun så meget nedslået ud, tog mine hænder og bad mig om at være rolig. "Nå kære, ængst Dem nu ikke, pin ikke Dem selv, berolig Dem." Hun gav sig igen til at græde. Jeg blev hos hende hele aftenen. Jeg sagde til hende, at jeg ville tage med hende til søbad ved Boulogne, straks, om fjorten dage; at jeg godt havde hørt, at hendes stemme var knækket, at jeg ville lukke forretningen, sælge den til Dobronravoff, at vi skulle begynde et nyt liv, og det i Boulogne, i Boulogne!

Hun hørte efter, stadig ængstelig. Hun så mere og mere forskrækket ud. Men hovedsagen for mig var ikke alt det; det, jeg især ønskede, det var for altid at få lov at ligge for hendes fødder, at kysse om og om igen den jord, hun havde trådt på, kaste mig ned foran hende! Å, jeg skal ikke forlange mere, slet ikke mere, gentog jeg uafladelig. Svar mig ikke! Bryd dig ikke om mig! Lad mig bare få lov at sidde i en krog og se på dig, bare se på dig! Lad mig blot få lov at være din ejendom, din hund! ...

Hun græd.

"Og jeg, som havde håbet, at De ville lade mig få lov at leve *på den måde!*" sagde hun ubevidst, ja så ubevidst, at hun måske ikke anede, at hun havde sagt det. Og det var dog et vigtigt, skæbnesvangert ord, som jeg ganske forstår i dag, i denne aftenstund! Det var ligesom et knivstik i mit hjerte! Dette ord forklarede mig alt, og dog var hun ved siden af mig og jeg håbede af al min magt, jeg var meget lykkelig.

Å, jeg trættede hende naturligvis, jeg mærkede det nok den aftenstund, men jeg havde det håb, at jeg straks kunne forandre alting. Nå, da mørket faldt på blev hun rent svag, og jeg fik hende til at lægge sig til at sove; og så faldt hun i en dyb søvn. Jeg havde ventet, at hun skulle fantasere; hun havde nok feber, men det var ikke meget. Hele natten stod jeg op næsten hvert øjeblik og gik stille hen for at betragte hende. Jeg vred mine hænder ved at se hende så svag i denne usle jernseng, som jeg havde købt for tre rubler. Jeg knælede ned, men vovede ikke at kysse den sovendes fødder, uden at hun ville det; jeg begyndte at bede, så stod jeg op straks. Lukeria så på mig og gjorde sig stadig ærinder ind fra køkkenet; jeg gik ud til hende og sagde,

at hun skulle lægge sig, at vi den næste dag skulle begynde et nyt liv.

Og det troede jeg blindt, vanvittigt, trods al rimelighed! Å, denne begejstring, denne begejstring, som opfyldte mig! Jeg ventede kun på den næste dag. Det vigtigste er, at jeg ikke anede nogen ulykke, trods alle disse symptomer. Skønt bindet var faldet fra mine øjne, havde jeg ikke nogen fuld bevidsthed om situationen, og det varede længe, længe endnu inden jeg fik øjnene op for det. Ikke før i dag, ikke før denne dag! Og hvordan kunne min åndsnærværelse ganske komme tilbage i det øjeblik? Hun levede endnu dengang, hun var her, lyslevende foran mig, og jeg foran hende.

"I morgen," tænkte jeg, "i morgen vil hun vågne og så vil jeg sige alting, og hun vil forstå det."

Sådan var mine betragtninger dengang, ligefremme, tydelige, og de satte mig i henrykkelse.

Det allervigtigste var den rejse til Boulogne. Jeg ved ikke hvorfor, men jeg troede Boulogne var alt, at Boulogne ville afgøre alt.

"Til Boulogne! Til Boulogne!"

Jeg ventede febrilsk på morgenstunden.

IX

Og det er bare et par dage siden det hændte: Fem dage. Kun fem dage. Forrige tirsdag! Nej, nej, hvis hun bare havde ventet lidt endnu, bare en lille bitte smule tid … så ville jeg have spredt alt mørke! Hun havde jo allerede beroliget sig en hel del.

Den næste dag så hun på mig med et smil, trods min forvirring … Men det vigtigste er dog, at i al denne tid, i alle disse fem dage, var der ligesom en underlig forlegenhed over hende, en vis skamfuldhed. Hun var også bange, meget bange. Jeg indrømmer faktum, og jeg modsiger ikke mig selv som en gal; hun var bange, og hvordan skulle hun have båret sig ad med ikke at være bange? Vi to havde allerede i så lang tid været ganske fremmede for hinanden, aldeles fremmede for hinanden, og pludselig kommer alt det …

Nå, jeg tog ikke notits af hendes skræk, der lyste et nyt håb op for mine øjne! …

Det er sandt, utvivlsomt sandt, at jeg begik en fejl. Det er endog rimeligt, at jeg har begået flere.

Da vi vågnede straks om morgenen (det var onsdag) gjorde jeg en fejl. Jeg betragtede hende straks som min ven. Det var for hurtigt, alt for hurtigt, men jeg trængte til at betro mig til nogen, jeg havde en uimodståelig trang til det, ja endog til mere end en betroelse. Jeg gik så vidt, at jeg tilstod hende ting, som jeg endog havde skjult for mig selv hele mit liv. Jeg tilstod hende uden omsvøb, at hele den forløbne vinter havde jeg ikke et eneste øjeblik tvivlet på hendes kærlighed til mig.

Jeg fortalte hende, at oprettelsen af mit lånekontor kun havde været en slags svaghed hos mig, en svaghed i min vilje og i min tanke, en følge på engang af krænkelse og af forfængelighed. Jeg tilstod hende, at hin scene i teatret kun havde været en følge af fejhed i min karakter, og trods. Det var de tilfældige omstændigheder dengang, som havde gjort indtryk på mig.

Jeg fortalte, at jeg havde sagt til mig selv: "Hvordan skal du komme ud af dette? Vil jeg monstro ikke gøre mig til nar?" Det var ikke for duellen, jeg var bange, men for at være til nar ... Til sidst havde jeg holdt fast ved mit standpunkt. Jeg havde siden dengang været en plage for alle, netop derfor; jeg havde kun giftet mig med hende for at plage hende.

Jeg snakkede næsten ustandselig, som om jeg havde feber. Hun tog mine hænder og bad mig holde op. "De overdriver," sagde hun; "De har ikke godt af det." Og så begyndte igen hendes tårer at løbe i strømmevis! Hun bad mig hele tiden om ikke at fortsætte, ikke at genkalde de erindringer hos mig.

Jeg hørte ikke på hendes bønner, eller lagde i alt fald ikke nok mærke til dem: Foråret! Boulogne! Dér var solen, dér ville en ny sol skinne for os, det gentog jeg uafladeligt. Jeg ville lukke mit hus, jeg ville overlade Dobronravoff mine fordringer; jeg gik endog så vidt, at jeg foreslog hende at give alt til de fattige, undtagen de tre tusind rubler, som jeg havde arvet efter min gudmoder, og som vi ville rejse til Boulogne for. Og når vi så kom tilbage, ville vi begynde et nyt liv fuldt af arbejde. Jeg troede det var afgjort mellem os, for hun svarede ikke ... hun smilede til det. Jeg tror, hun smilede af delikatesse for ikke at bedrøve mig. Jeg lagde nok mærke til, at jeg plagede hende. De må ikke tro, at jeg var dum nok, egoistisk nok til ikke at lægge

mærke til det. Jeg så det alt sammen lige til den mindste småting. Jeg så det, jeg vidste det bedre end nogen anden, hele min fortvivlelse stod klart for mig.

Jeg blev ved at fortælle hende småting om hende selv, om mig, ja selv om Lukeria. Jeg fortalte hende, at jeg havde grædt ... Å, jeg skiftede om og forsøgte også ikke at forstå visse ting alt for godt. Og hun, ja hun livedes lidt op, en eller to gange husker jeg, at der kom lidt liv i hende. Hvorfor skal jeg lade som om jeg ikke så nogenting? Hvis blot *det* ikke var hændt, så ville det nok alt sammen have ladet sig ordne. Men fortalte hun mig ikke selv for tre dage siden, da vi talte om hendes læsning, hvad hun havde læst om vinteren, og lo hun da ikke, idet hun talte om scenen med Gil Blas og ærkebiskoppen af Granada? Og hvilken barnelatter! så fortryllende som fordum, da vi var forlovede. (Vent lidt, vent lidt endnu.) Hvor jeg frydede mig. Det forbavsede mig forresten meget, dette med ærkebiskoppen; hun havde altså hele vinteren bevaret så megen tanke for andet, at hun havde humør endnu til at le ved at læse det mesterværk. Hun begyndte ganske at komme sig, at tro, at jeg ville lade hende leve *på den måde*. "Jeg, som havde troet, at De ville lade mig fortsætte livet *på den måde,*" det var hendes ord om tirsdagen. Å, hvilken komplet barnagtig idé. Og hun bildte sig ind, at jeg virkelig ville lade hende leve *på den måde*. Hun ved sit bord, jeg ved min disk, og så videre til vi var tres år. Og så pludselig dukker jeg op som ægtemand og forlanger kærlighed som en ægtemand! Misforståelse! Blindhed!

Jeg gjorde nu også uret i at blive alt for henrykt, når jeg så på hende, jeg burde have holdt mig tilbage, for min begejstring skræmte hende. Jeg tvang mig nok noget, jeg kyssede ikke mere

hendes fødder. Jeg har ikke en eneste gang ladet mig mærke med … nå, ladet mig mærke med, at jeg havde en ægtemands rettigheder. Det faldt mig ikke engang ind; jeg bad blot! Jeg kunne ikke rent tie stille. Det var mig umuligt. Jeg åbnede mit hjerte for hende, jeg sagde hende, at jeg var henrykt over at høre hende tale, at hun uden sammenligning var langt mere dannet og belæst end jeg. Hun rødmede og påstod ganske forvirret, at jeg overdrev. Og så var jeg dum nok, jeg kunne ikke stå imod, til at beskrive hende min henrykkelse, da jeg bag døren havde hørt på hendes uskyldigheds kamp mod den slyngels angreb, hvor hendes klogskab, hendes fri svar og hele hendes barnlige naivitet havde henrykket mig. Hun skælvede fra top til tå og stammede, at jeg overdrev. Men pludselig blev hendes udtryk mørkt. Hun skjulte sit ansigt i sine hænder og gav sig til at græde bitre tårer … Så kunne jeg ikke mere. Jeg kastede mig igen for hendes fødder, jeg kyssede igen sømmen af hendes kjole, og det endte igen med et hysterisk anfald, ligesom tirsdagen før. Det var meget værre, og dagen efter …

Dagen efter! Å, jeg er jo gal, dagen efter, det er i dag, det er nu!

Hør nu, og følg godt med: Da vi sad sammen for at drikke te (efter det anfald, som jeg lige har omtalt) var jeg forbavset over hendes ro. Hun var ganske rolig! Og jeg havde hele natten skælvet af rædsel, idet jeg tænkte på drømmene dagen i forvejen. Så pludselig går hun hen til mig, stiller sig foran mig, folder hænderne (det var for et øjeblik siden) og taler. Hun siger, at hun har båret sig slet ad, at hun godt ved det selv, at tanken om hendes skyld har pint hende hele vinteren og piner hende endnu … at hun skønner på min ædelmodighed …

"Jeg vil være Dem en trofast hustru, og jeg vil agte Dem."

Her fo'r jeg op og som en vanvittig greb jeg hende i mine arme! Jeg kyssede hende, jeg dækkede hendes ansigt og hendes læber med kys, som en mand, der igen møder sin hustru efter en lang fraværelse. Hvorfor gik jeg dog nylig fra hende? I to timer? Det var efter vore pas ... Å Gud, å Gud! Hvis jeg blot var kommet hjem fem minutter før, kun fem minutter! ... Og så det opløb i porten! alle disse øjne, som stirrede på mig! ... Å min Gud, min Gud! ...

Lukeria (å jeg lader hende ikke rejse, jeg slipper ikke Lukeria for alt i verden; hun har været her hele vinteren, hun kan fortælle mig ...) Lukeria siger, at da jeg var gået hjemmefra, bare en snes minutter inden jeg kom hjem, var hun gået ind til sin frue, for at spørge hende om noget, tror jeg. Hun så, at hendes billede af den hellige jomfru (det før omtalte billede) var blevet taget ned og stillet på bordet, som om fruen lige havde holdt bøn.

"Hvad er der i vejen, frue?"

"Ingenting Lukeria; gå din vej ... Vent lidt, Lukeria."

Hun gik hen til hende og kyssede hende.

"Er De fornøjet, frue?"

"Ja, Lukeria."

"Herren skulle allerede for længe siden være kommet og have bedt Dem om forladelse, frue. Gud ske lov, at De er blevet forsonede."

"Det er godt, Lukeria ... Gå din vej, Lukeria."

Hun smilede så underligt. Så underligt, at Lukeria ti minutter efter kom ind igen for at se, hvad hun lavede.

"Hun stod dengang ved væggen, lige ved vinduet med hovedet støttet mod sin hånd, som hun havde lagt på vuggen. Hun stod meget tankefuld. Hun var så hensunken, at hun ikke havde hørt mig komme, da jeg stod og så på hende fra det andet værelse. Jeg syntes det så ud, som om hun smilede. Hun stod up, det så ud som om hun betænkte sig, og så smilede hun. Jeg så for sidste gang på hende, og uden at gøre støj gik jeg min vej og tænkte på det. Men så hører jeg hende pludselig lukke vinduet op. Jeg løber straks ind og siger: 'Det er køligt frue, De bliver forkølet!' Men så ser jeg hende stå op i vinduet, stå helt oprejst i det åbne vindue. Hun vendte ryggen til mig og holdt i hånden billedet af den hellige jomfru. Jeg fik ganske hjerteondt, og så råber jeg: 'Frue, frue!' Hun hører det, gør en bevægelse, som om hun vil gå ind i stuen igen, men hun vender sig ikke om, hun gør et skridt frem, trykker billedet til sit bryst og kaster sig ud."

Jeg husker blot, at hun var ganske varm endnu, da jeg kom i porten, og de så på mig alle sammen. De talte højt alle sammen, inden jeg kom; men da De så mig, tav de stille og trak sig tilbage for at lade mig gå forbi … og der lå hun på jorden med sit helgenbillede. Jeg husker ligesom en sky, som jeg gik igennem, og jeg så længe på det. De stimlede sammen om mig og snakkede, uden at jeg hørte det. Lukeria var der, men jeg så hende ikke. Hun siger, at hun talte til mig. Jeg kan endnu kun huske en borgermands ansigt, da han uafladeligt gentog for mig: "Der kom en klump blod ud af munden på hende, en klump blod, min herre!" Og han viste mig blodet på stenene. Jeg synes, jeg rørte ved blodet med min finger. Der kom en plet på min finger, som jeg så på. Det husker jeg tydeligt. Og

borgermanden blev ved at sige: "En klump blod, min herre, en klump blod ..."

"Hvad for noget, en klump blod, siger De!" råbte jeg og styrtede mig af al kraft løs på ham med knyttede næver ...

Å, vildskab, vildskab! ... Misforståelse! Usandsynlighed! Umulighed!

X

Ikke sandt? Er det ikke usandsynligt? – Kan man ikke sige, at det er umuligt? *Hvorfor,* hvorfor i alverden er den kvinde død?

Tro De mig, jeg forstår det nok, men dog er spørgsmålet om hendes død lige pinefuldt. Hun var bange for min kærlighed. Hun har for alvor stillet sig det spørgsmål: *Skal* jeg modtage det liv eller ej? Hun har ikke kunnet bekvemme sig til at gøre det, og så ville hun hellere dø. Jeg ved nok, jeg ved nok, at der ikke er så meget at spekulere over. Hun havde lovet mig for meget, hun var bange for, at hun ikke kunne holde det. Der var nogle omstændigheder, aldeles frygtelige.

Hvorfor døde hun? Ja, det er evigt spørgsmålet, det spørgsmål, som er ved at sprænge min hjerne. Jeg ville jo have ladet hende leve *på den måde,* som hun selv sagde, hvis hun havde villet leve *på den måde.* Men hun troede det ikke, det er sagen … Nej, nej, jeg tager fejl, det er slet ikke det. Det er måske, fordi som jeg er, så måtte hun holde af mig med hele sin sjæl, ærligt og redeligt, ikke som hun kunne have holdt af urtekræmmeren. Og da hun var for kysk, for ren, til kun at ville byde mig en kærlighed, som urtekræmmeren kunne nøjes med, så ville hun ikke narre mig. Hun ville ikke narre mig med at give mig en halv, en kvart kærlighed i stedet for en hel, fuld kærlighed. Alt for megen retskaffenhed. Og jeg, som ville lære hende sjælsstorhed! Det husker De nok! Hvilken underlig tanke.

Det er meget underligt. Havde hun agtelse for mig? Jeg ved det ikke. Foragtede hun mig eller foragtede hun mig ikke? Jeg

tror ikke, hun foragtede mig. Det er meget forunderligt, at det ikke en eneste gang i hele vinteren skulle være faldet mig ind, at hun kunne foragte mig. Jeg troede det modsatte for ramme alvor lige til den dag, da hun så på mig med *streng forbavselse.* Ja, med en streng forbavselse. Da forstod jeg øjeblikkelig, at hun foragtede mig. Jeg forstod det, uopretteligt for alle tider. Å, hun måtte såmænd gerne have foragtet mig hele sit liv igennem, hvis bare hun havde villet leve. For et øjeblik siden, for lidt siden gik hun omkring og snakkede. Jeg begriber ikke, hvor hun dog kunne springe ud af vinduet. Og hvor kunne det falde hende ind et par minutter før? Jeg kaldte på Lukeria. Nej, nu vil jeg aldrig skille mig ved Lukeria.

Å, vi havde kunnet komme overens endnu. Vi var kun ikke vant til hinanden mere, efter denne vinters forløb … Mon vi dog ikke havde kunnet vænne os til hinanden igen? Hvorfor skulle vi ikke have kunnet komme til at holde af hinanden igen, begynde et nyt liv? Jeg er ædelmodig, det var hun også. Der var dog mulighed for forsoning, nogle ord, to dage til, blot to dage. Så ville hun have forstået det alt sammen.

Det, som er ulykkeligt er, at det var et tilfælde, ligefrem et brutalt, uhørt tilfælde! Det er ulykken. Fem minutter for silde … Hvis jeg var kommet fem minutter før hjem, så ville denne øjeblikkelige stemning have spredt sig som en sky og ville aldrig mere være kommet over hende. Hun ville til sidst have forstået det. Og nu! Igen de tomme stuer, igen stilheden! … Perpendiklen bliver ved at slå, det kommer ikke den ved, den har ingenting at angre. Den har ingen i verden … Det er ulykken!

Jeg går omkring. Jeg ved det, jeg ved det, I behøver ikke at sige mig det. Min anger over tilfældet, over de fem minutter, jeg er kommet for sent, synes Dem måske naragtig. Men faktum er dog til stede. Betænk en ting. Hun har ikke så meget som efterladt mig et ord skrevet, som man dog bruger i den slags tilfælde: "Anklag ingen for min død." Hun burde dog have tænkt sig, at mistanken kunne falde på Lukeria. For, nå, "De var ene med hende, så er det altså Dem, som har skubbet til hende," en sådan anklage var dog mulig. Lukeria kunne i alt fald have fået ubehageligheder, hvis nu tilfældigvis ikke fire personer havde stået i gården og set hende, da hun med billedet i hånden sprang ud af vinduet. Men det var også et tilfælde, at der var nogen, som så hende. Nej, det er alt sammen kommet i en forvildelse, en overraskelse, en pludselig fristelse! Og beviser det måske noget, at hun bad foran billedet. Det beviser aldeles ikke, at hun havde bestemt at dø. Det er lige så muligt, at den tanke først er faldet hende ind ti minutter i forvejen. Hun har måske først bestemt sig til det, da hun lænede sig op ad væggen med hovedet i hånden og smilede. Så har hun fået den idé, den har forvirret hendes hjerne, og hun har ikke kunnet stå imod.

Der har naturligvis været en misforståelse, om De vil. Man kan da nok holde ud at leve med mig ... Og hvis det nu var anæmi, ligefrem anæmi? En eller anden slappelse af livskraften? Denne vinter havde været alt for hård for hende, det er grunden ...

Og jeg kom for sent!

Hvor mager hun er i kisten! Hvor spids hendes næse er. Hendes øjenbryn er så smalle. Og hun har ingenting knækket, idet hun faldt. Kun denne klump blod. En dessertskefuld. Et

indvendigt stød. En underlig tanke. Sæt man kunne lade være at begrave hende? For, hvis hun bliver båret bort, hvis ... Å nej, det er umuligt, at hun skal herfra! Å, jeg ved jo, at hun må bort; jeg er ikke gal og jeg fantaserer ikke. Tværtimod, min tanke har aldrig været klarere. Men hvordan da? Ligesom før! ingen her, alene med mine panter. Jeg bliver gal, jeg bliver gal. Det er det sikre vanvid. Jeg pinte og martrede hende lige til det sidste, og derfor døde hun!

Hvad bryder jeg mig om jeres love? Hvad bryder jeg mig om jeres skikke, jeres vaner, jeres regering, jeres religion! Jeres domstol kan dømme mig. I kan jo stille mig for retten, så vil jeg sige, at jeg nægter alt. Dommeren vil råbe: "Stille, løjtnant!" og jeg vil råbe: "Hvad magt har du til at befale mig, at jeg skal lyde dig? Hvorfor har jeres triste samfund knust alt, hvad der var mig kært? Hvad nytte er nu alle jeres love til for mig? Jeg stamper på dem! Alt er mig ligegyldigt!"

Blind, blind! Hun er død, hun hører mig ikke! Du ved ikke, hvilket paradis, jeg ville have ført dig til. Jeg havde Himlen i mine tanker, jeg ville have udbredt den for dig! Og sæt du ikke havde kunnet elske mig, nå, hvad gjorde så det? Vi ville så have levet *på den måde.* Du ville have talt til mig som til en ven, det ville have været nok til at gøre os lykkelige, vi ville have lét sammen og set hinanden ind i øjnene; således ville vi have levet. Og hvis du var kommet til at elske en anden, nu vel, lad gå! Du kunne have gået og besøgt ham, du kunne have lét med ham, og jeg ville have set til fra den anden side af gaden ... Å alt, alt ville jeg have fundet mig i. Men luk blot øjnene op! En gang, et øjeblik! et øjeblik! Du kunne blot se på mig og ligesom fornylig

kunne du love mig altid, altid at være min trofaste kone. Med et blik ville jeg nu kunne få dig til at forstå alt.

Ubevægelighed! O du urørlige natur! Mændene er ene på Jorden, det er ulykken. "Findes der på marken en levende mand?" siger den russiske ridder. Jeg råber uden at være den russiske ridder og ingen stemme svarer mig. Man siger, at Solen tænder liv i universet. Solen står op, betragt den: er det ikke en død? Der findes kun døde. Alt er døden. Menneskene er alene omringede af stilhed. Det er jorden. "Mennesker, elsk hinanden." Hvem har sagt det? Hvad er det for en befaling? Perpendiklen bliver ved at slå, ufølsom … hvor afskyeligt! To om morgenen. Hendes små støvler står og venter på hende for enden af hendes lille seng … Når de bærer hende bort i morgen, hvad skal jeg så alvorlig talt gøre?

Om "Krotkaja"

Forfatter: Fjodor Dostojevskij (1821-1881).
Org.udgave: *Кроткая*, i tidsskriftet *En Forfatters Dagbog*, 19. november 1876.
Denne udgave baseret på: *Krotkaja.* Fantastisk Fortælling af Dostojewski. Spalteføljeton i dagbladet *Politiken* 2.11. – 5.12.1885. Oversætteren er ikke oplyst.
Redigeret af: Kim N. Jensen.
Forside: Mikhail Vasiljevitch Nesterov (1862.1942): *Portræt af en ung pige* (ca. 1910).

ISBN 978-87-7628-152-6
2. ebogsudgave, tidligere udgave ISBN 978-87-7979-395-8 (Ølstykke 2015).

www.ebib1800.dk

